

Pseudònim: Natàlia Colometa

SEXUALITAT EN LA TERCERA EDAT: EL GRAN TABÚ DEL NOSTRE SEGLE

Departament de Psicologia

Promoció: 2021/2023

*“Los hombres piensan que dejan de enamorarse cuando envejecen,
sin saber que envejecen cuando dejan de enamorarse”*

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

AGRAÏMENTS

No podria començar aquest treball sense fer un agraïment, en primer lloc, a la meva tutora, que ha dirigit el meu treball amb dedicació i m'ha orientat en tot moment.

A les meves dues àvies, la Fina i l'Amparo, per aportar les seves experiències, resoldre els meus dubtes i inquietuds sobre el tema i sobretot per haver dipositat la seva confiança en mí.

També a la meva mare, la Carme, per haver-me recolzat en els moments complicats.

I com no, a les tres dones que van consentir fer una entrevista i compartir una part de les seves històries de vida i els seus pensaments en un tema tan íntim, gràcies a elles el meu treball compta amb una visió del tema en primera persona.

RESUM

L'esperança de vida augmenta dia a dia en el nostre país alhora que es milloren les condicions físiques i mentals en edats avançades. Aquest augment de l'esperança de vida s'està estudiant des de moltes vessants, sobretot pel que fa als temes sanitaris i socials. El meu treball pretén visibilitzar la sexualitat

en les persones d'edats més avançades com un dels altres aspectes a tenir en compte en l'envelliment de la població alhora que busca sensibilitzar el meu entorn proper sobre aquest tema.

La nova realitat social i demogràfica que suposa que la població adulta gran pugui començar a reclamar una sexualitat activa, xoca amb les nombroses idees i creences existents sobre la sexualitat en les persones grans: un tema tabú i que encara incomoda gran part de la societat.

Els treballs que he pogut analitzar s'han enfocat més en temes de disfuncions sexuals i en la funció genital, tampoc s'ha donat veu a la dona i els estudis s'han centrat més en el cos dels homes. En aquest treball s'han entrevistat tres dones amb més de 70 anys per donar veu a una de les parts protagonistes.

En aquest treball he portat a terme una recerca d'estudis sobre el tema, he realitzat una enquesta validada per un estudi anterior que he tramès de manera massiva per xarxes socials i en el meu centre educatiu. A més a més, vaig incloure un reportatge fotogràfic relacionat amb el tema per copsar les reaccions que generava la visió d'imatges reals. Per últim, he portat a terme tres entrevistes en primera persona.

Després de portar a terme la meua recerca he constatat que així com les mostres de tipus afectiu en les persones grans estan ben vistes i generen tendresa, les mostres de caire més sexual i la nuesa de les persones grans encara incomoden a gran part de la societat.

RESUMEN

La esperanza de vida aumenta día a día en nuestro país, así mismo se mejoran las condiciones físicas y mentales en edades avanzadas. Este aumento de la esperanza de vida se está estudiando desde muchas vertientes, sobre todo en lo que se refiere a los temas sanitarios y sociales. Mi trabajo pretende visibilizar la sexualidad en las personas de edades más avanzadas como otro de los aspectos a tener en cuenta en el envejecimiento de la población, a la vez que busca sensibilizar sobre este tema a mi entorno cercano.

La nueva realidad social y demográfica que supone que la población adulta mayor pueda empezar a reclamar una sexualidad activa choca con las numerosas ideas y creencias existentes sobre la sexualidad en las personas mayores: un tema tabú y que todavía incomoda a gran parte de la sociedad.

Los estudios que he podido analizar se han enfocado en temas de disfunciones sexuales y en la función genital. En ellos, no se ha dado voz a la mujer y se han centrado más en el cuerpo de los hombres. En este trabajo se han entrevistado a tres mujeres con más de 70 años para dar voz a una de las partes protagonistas.

Tras el análisis de estudios sobre el tema mencionado con anterioridad, se ha realizado una encuesta validada por un estudio anterior que se ha enviado de forma masiva por redes sociales y en mi centro educativo. Además, se incluye un reportaje fotográfico relacionado con el tema para captar las reacciones que generaba la visión de imágenes reales. Por último, se han realizado tres entrevistas en primera persona.

Para concluir, después de llevar a cabo mi investigación, he constatado que las muestras de tipo afectivo entre personas mayores están bien vistas y generan ternura pero las muestras de carácter más sexual y la desnudez de las personas mayores todavía incomoda a gran parte de la sociedad.

ABSTRACT

Life expectancy is increasing day by day in our country at the same time as physical and mental conditions are improving in advanced ages. This increase in life expectancy is being studied from many angles, especially concerning health and social issues.

My work aims to make sexuality visible in people of more advanced ages as one of the other aspects to take into account in the aging of the population at the same time as it seeks to sensitize my immediate environment on this issue.

The new social and demographic reality that supposes that the older adult population can begin to claim active sexuality collides with the many existing ideas and beliefs about sexuality in older people: a taboo subject that still makes a large part of society uncomfortable.

The works that I have been able to analyze have focused more on issues of sexual dysfunction and genital function, women have also not been given a voice and the studies have focused more on the body of men. In this work, three women over 70 years of age were interviewed to give voice to one of the protagonists.

In this work, I have carried out a research study on the subject, I have carried out a survey validated by a previous study that I have sent massively through social networks and in my educational center. In addition, I included a photo report related to the subject to capture the reactions generated by the vision of real images. Finally, I conducted three first-person interviews.

After carrying out my research, I have found that just as displays of an affective type in older people are well seen and generate tenderness, displays of a more sexual nature and the nudity of older people still make a large part of society uncomfortable.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA	6
1.1. Motivació	6
1.2. Objectius	2
1.3. Metodologia	2
1.4. Dificultats i avantatges	3
1. INTRODUCCIÓ: SEXUALITAT A LA TERCERA EDAT	4
2.1. Hipòtesis	4
3. MARC TEÒRIC	5

3.1. L'envelliment i la noció de la vellesa	5
3.1.2. Terminologia	5
3.1.3. El procés d'envelliment	5
3.1.4. L'envelliment poblacional a Espanya: un nou paper de les persones grans a la societat	6
3.2. Introducció a la sexualitat: construcció de la identitat i l'autoconcepte	8
3.2.1. Desig de varietat sexual i selecció de la parella	8
3.3. Sexualitat: terminologia	9
3.4. Sexualitat en la tercera edat	12
3.4.1. Canvis fisiològics en la tercera edat que influeixen en la sexualitat	12
3.4.2. Condicionaments en matèria sexual a la vellesa: factors que influeixen en la conducta sexual de l'adult gran	14
3.4.3. Necessitats afectives humanes en l'etapa de la vellesa	15
3.5. L'expressió de la sexualitat a la tercera edat	16
3.5.1. Aspectes que influeixen l'expressió de la sexualitat a la tercera edat	16
3.5.2. Coitocentrisme i tercera edat	17
3.5.3. L'expressió de la sexualitat a la tercera edat	17
3.6. Envelliment i sexualitat femenina	18
3.7. Homosexualitat en l'adult gran	19
3.8. El fenomen de la viduïtat	20
3.8. Tabús i mites resistents al canvi	21
3.9. L'art de vieillir: Arianne Clément	23
3.9.1. Arianne Clément: sobre l'artista	23
3.9.2. L'art de vieillir: sèrie fotogràfica sobre bellesa i sensualitat després dels setanta anys	23
4. APLICACIÓ PRÀCTICA	24
4.3. Qüestionaris d'actituds respecte a la sexualitat en la tercera edat	24
4.4. Entrevistes semiestructurades sobre la vivència de la sexualitat a la tercera edat	25
5. RESULTATS	26
5.1. Resultats i anàlisi del qüestionari	26
5.1.1. Perfil de les persones enquestades	27
5.1.2. Resultats dimensions 1, 2, 3 i 4	28
5.1.3. Resultats blocs de fotografies 1, 2 i 3	36
5.2. Resultats i anàlisi de les entrevistes	36
6. CONCLUSIONS	38
7. FONTS D'INFORMACIÓ	39
7.1. Bibliografia	39
7.2. Webgrafia	40
8. ANNEXES	42
8.1. Testimonis i fotografies del reportatge l'Art de Vieillir	
8.2. Model de qüestionari d'actituds sobre la sexualitat a la tercera edat	
8.3. Blocs de fotografies del qüestionari	
8.3.1. Fotografies de cossos de dones grans	
8.3.2. Fotografies d'actituds d'afecte entre persones grans	
8.3.3. Fotografies d'expressió sexual en persones grans.	

- 8.6. Excel de les respostes als grups d'imatges (complet)
- 8.7. Transcripcions de les entrevistes
  - 1. Entrevista a J.M.M.
  - 2. Entrevista a A. H.
- 8.8. Taula de resultats dels qüestionaris (1)

1. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA

1.1. Motivació

La sexualitat és una part important de la nostra condició d'ésser humà, que ens ajuda a desenvolupar-nos de manera natural i contribueix al fet que les persones puguin viure una vida plena.

Les projeccions de la població mundial ens aboquen a una societat cada cop més envellida. Una de les conseqüències de l'**edatisme**, tan present al pensament actual, és que en persones adultes grans es focalitzi l'atenció als problemes de salut, dependència i complexitat social i sanitària que requeriran l'atenció a una població amb més complexitat. Es fa referència al fet que les persones grans necessitaran molts recursos socials i sanitaris i serà necessari canviar el sistema actual de prestació de serveis més assistencialista cap a una prestació de serveis més centrada en les necessitats de les persones, que respecti els seus interessos i desitjos.

És en aquest marc que neix la meua motivació per portar a terme aquest treball. Quan parlem d'una atenció centrada en la persona crec que no podem obviar que les persones grans continuen sent persones sexuals i que, per tant, com a societat, necessitem incloure en la nostra normalitat el fet que les persones adultes grans tenen necessitats sexuals. Si coartem o limitem els drets sexuals de les persones grans ens estem limitant com a societat. Les necessitats de les persones grans no són només sanitàries, si volem persones grans actives i treballar la prevenció, en la meua opinió, és crucial treballar la sexualitat tan oblidada en aquesta edat.

Tots serem grans i, per tant, normalitzar el tema i divulgar informació és crucial per al canvi. La informació comporta poder, el poder de decidir per un mateix. Una mentalitat estancada en un temps passat i uns estereotips rígids que condicionen directament les nostres vides no ens permetran desenvolupar-nos plenament. És treball de tots avançar per obtenir-ne el benefici.

Amb el meu Treball de Recerca vull posar el meu granet de sorra, pel meu futur i pel de tots; per les persones grans d'ara, les d'abans i les del dia de demà.

Per un món millor que reivindiqui una sexualitat lliure a l'abast de tothom.

Fotografia del reportatge "Let's Talk The Joy of Later Life Sex" (Rankin/Relate)

1.2. Objectius

Amb la realització d'aquest treball es pretenen abastar els següents objectius:

- Analitzar com es viu la sexualitat a partir dels 65 anys.
- Analitzar com es percep la sexualitat a partir dels 65 anys en diferents grups d'edat.
- Fomentar la normalització i l'acceptació de la sexualitat de les persones grans mitjançant la seva visibilització.

1.3. Metodologia

Aquest treball de recerca pretén realitzar una petita síntesi de com és la sexualitat a la tercera edat abastant tant la seva terminologia bàsica com els principals mites i tabús que en condicionen l'expressió. La finalitat d'aquest treball és poder analitzar la percepció tant interna com externa de la sexualitat a partir dels 65 anys amb l'objectiu de fomentar-ne la normalització i la visibilització en un entorn proper.

Per a complir aquests objectius, a la part teòrica s'ha realitzat una recerca sobre l'envelliment poblacional i els seus impactes, la sexualitat en la tercera edat, el desenvolupament en l'adult gran, els condicionaments en matèria sexual a la vellesa, principals mites i tabús resistents al canvi.

A la primera part de la meua part pràctica, per analitzar com es percep la sexualitat a partir dels 65 anys, s'ha portat a terme un qüestionari d'actituds respecte a la sexualitat en la tercera edat a un total de 294 persones. També s'ha realitzat una extracció i anàlisi de les respostes mitjançant gràfiques de percentatges del programa Google Forms. A l'hora de filtrar les dades obtingudes segons els corresponents grups d'edat, s'ha fet ús del programa Excel (fulls de càlcul).

La segona part de la part pràctica va ser conseqüència de la primera, ja que l'accés a persones majors de 65 anys era difícil a causa del fet que els qüestionaris eren per via telemàtica. Per a l'anàlisi de la percepció de la sexualitat a la tercera edat des de la seva pròpia vivència, es van realitzar entrevistes semiestructurades i històries de vida a un grup focal de tres dones majors de 70 anys. Les entrevistes propiciaven un ambient més íntim i confident que no pas un qüestionari, a causa del poc contacte de les persones grans amb les noves tecnologies. A més a més, permetia obtenir més informació i testimonis directes.

1.4. Dificultats i avantatges

En un principi volia centrar el meu treball de recerca en la sexualitat a la tercera edat en persones que viuen en establiments residencials per a persones grans i fer una campanya de sensibilització entre les persones residents, el personal que hi treballa i els seus familiars.

Vaig demanar la col·laboració de diverses entitats del territori que gestionen aquest tipus d'establiments, però no vaig obtenir resposta. Només en un cas vaig aconseguir una entrevista amb la treballadora social i la direcció del centre que van posar de manifest que el perfil de les persones que residien en l'establiment no era adequat per al meu treball, ja que es tractava de persones d'edat molt avançada amb dificultats físiques i amb deterioraments cognitius en major o menor grau.

Aquesta resposta rebuda i la manca de resposta d'altres centres va reforçar la meua convicció de seguir amb la temàtica del meu treball de recerca tot i que aquesta dificultat va fer que hagués de canviar l'enfocament. Si en centres on resideixen persones adultes grans no es veu la necessitat de tractar aquest tema, o si més no, no es veu com un tema prioritari o s'excusa el fet que aquestes persones tenen problemàtiques físiques o cognitives realment som una societat poc sensibilitzada amb aquesta qüestió o que associa les relacions sexuals al concepte de coït.

Una altra dificultat ha estat poder fer arribar les enquestes a un grup de persones d'edat majors de 65 anys significatiu. Tot i això, també s'ha de remarcar l'èxit de l'enquesta que ha obtingut 296 respostes.

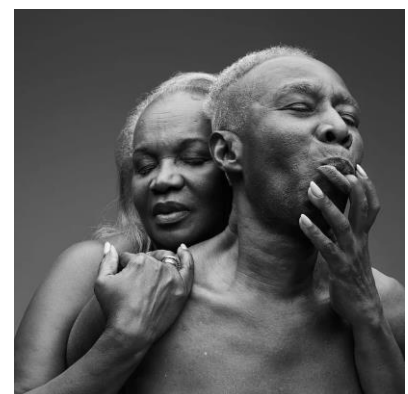
I finalment, una última dificultat bastant significativa ha estat el fet que en diverses ocasions el meu tema de treball ha estat motiu de burla o de menyspreu. He hagut de lidiar amb persones que no es dignaven a respondre el meu qüestionari amb serietat, i fins i tot una mateixa professora del meu centre no volia que passés el qüestionari i, finalment, no el va respondre perquè el trobava "inapropiat" i "innecessari".

A l'hora d'examinar els resultats dels qüestionaris es va haver d'invalidar una resposta a causa del fet que a l'anàlisi de les mateixes s'ha vist que s'havia contestat de manera falsa i incoherent. També es va haver d'invalidar un qüestionari perquè no va indicar l'edat.

Al tractar-se d'un tema tan tabú, les persones de ment més tancada o que no n'han tingut contacte el rebutjen i ho califiquen d'obscè. Per tant, la dificultat ha estat la visibilització i enteniment del meu treball, per culpa del tabú i secretisme que l'envolta.

Els avantatges han estat lligats al fet que moltes persones han trobat molt interessant la recerca en aquesta qüestió i es van posar a la meua disposició per fer difusió del qüestionari o fins i tot per fer-me arribar documentació de referència que ha servit per a la meua recerca.

El meu treball ha estat apreciat per moltes persones lligades a l'àmbit sociosanitari, el fet que els meus pares treballin en àmbits relacionats amb temes socials i sanitaris ha facilitat l'accés a aquests professionals en les enquestes portades a terme.

Fotografies del reportatge "Let's Talk The Joy of Later Life Sex"
(Rankin/Relate)

1. INTRODUCCIÓ: SEXUALITAT A LA TERCERA EDAT

2.1. Hipòtesis

Vaig començar fent una recerca exhaustiva de documentació, altres estudis sobre la matèria, treballs, articles, dades relatives a l'envelliment de la població i el tractament de la sexualitat que van portar a formular-me les següents hipòtesis.

- Les persones majors de 65 anys tenen una vida sexual activa.
- S'han realitzat estudis en relació amb la percepció de la sexualitat a les persones adultes de més de 65 anys per part de grups poblacionals.
- Tenir una bona relació amb la sexualitat millora la qualitat de vida de les persones de totes les edats.
- La manca d'una concepció clara respecte la funció sexual accentua la percepció que el sexe a partir d'una edat no és normal.
- L'edatisme fa que es concebin les persones grans com assexuades.

3. MARC TEÒRIC

3.1. L'envelliment i la noció de la vellesa

Com a petita introducció del marc teòric i del col·lectiu estudiat, en aquest apartat s'analitzen les dades demogràfiques que sustenten el creixement de població envellida a la nostra societat, a més a més d'introduir el procés de l'envelliment i els termes lingüístics correctes per a adreçar-s'hi i que són utilitzats al llarg d'aquest treball.

3.1.2. Terminologia

Els mots emprats a l'hora de referir-nos a les persones de més edat són importants, ja que suposen una convenció lingüística per a referir-nos a un conjunt de persones i poden tenir connotacions pejoratives.

Amb el pas del temps la paraula *vell*, el terme més estès i utilitzat, ha adquirit un valor negatiu, ja que està associat a adjectius com *espatllat*, *deslluït*, *utilitzat* o *inservible*.

Segons l'Observatori Europeu, altres termes com *tercera edat*, *ancians* o *vells* no són preferits pel propi col·lectiu davant la denominació *persones grans*.

Per tant, actualment el terme correcte que està lliure de valoracions subjectives negatives és *persones grans*.

3.1.3. El procés d'envelliment

La RAE defineix l'envelliment com a *l'acció i efecte d'envellir o envellir-se*.

L'envelliment és un fenomen mundial present al llarg del cicle vital, però tot i ser conegut per tothom, socialment és complicat acceptar-ho com a una realitat innata a qualsevol ser. L'entrada en aquesta etapa es porta a terme de manera gradual i imperceptible en la quotidianitat, associada a un conjunt de processos i canvis específics a nivell biològic, psicològic i social. Es consideren els 65 anys com a l'inici de l'envelliment, però en realitat no existeix una edat concreta en que comencem a experimentar els canvis de l'envelliment.

Es tracta d'un procés marcat per una gran variabilitat, no hi ha un únic model d'envelliment, sinó que aquest es produeix de manera diferent en cada individu.

Socioeconòmicament, hi ha diferents concepcions sobre l'envelliment: alguns experts ho consideren un aspecte positiu fruit dels avenços científics i socials, una mostra del progrés cap al futur.

Altres ho consideren un problema de salut pública, ja que el canvi a la piràmide poblacional es deu a l'augment d'aquesta població i, malauradament, els governs no estan preparats per a les conseqüències físiques, mentals, socials i sanitàries que implica aquest gran canvi.

En conclusió, actualment l'envelliment és un fenomen global natural que té enormes conseqüències socials, econòmiques i polítiques.

3.1.4. L'envelliment poblacional a Espanya: un nou paper de les persones grans a la societat

Les persones majors de 65 anys reben el nom de població anciana. Aquesta franja de la població ha augmentat de manera progressiva però a un ritme constant durant les darreres dècades.

Fins el 1960 augmenten de mica en mica els percentatges nacionals de gent gran. El valor mitjà nacional passa de 7,42% a 10,44% l'any 1981 i es dispara en les dues últimes dècades del segle XX a conseqüència de dos grans factors: per un costat, una dràstica reducció de la natalitat en les dècades dels anys 80 i els 90 (l'any 1975 Espanya va batre el seu rècord amb 669.000 naixements en un sol dia) i per l'altre, l'increment en l'esperança de vida de la població espanyola que va augmentar dels 73,3 anys en el 1975 a 80 anys en el 2003.

Molts altres països d'Europa van experimentar una situació similar: l'edat mitjana va augmentar en 7 o més anys durant el període de 2001 a 2020 a països com Romania, Lituània, Grècia, Portugal, Itàlia i Eslovàquia.

Un altre indicador del sobreenvelliment o la variabilitat de l'estructura per edats és l'edat mitjana (una meitat de la població té menys edat que la mitjana i l'altra meitat en té més). L'any 2018 l'edat mitjana a Espanya era de 43,6 anys només per sota d'Itàlia (46,3 anys) i Alemanya (46,0 anys).

Edat mitjana			
	2016	2017	2018
Unió Europea (28 països)	42,6	42,9	43,1
Euro àrea (18 països)	43,6	43,8	44,0
Bèlgica	41,4	41,5	41,6
Dinamarca	41,5	41,6	41,8
Alemanya	45,8	45,9	46,0
Espanya	42,8	43,2	43,6
França	41,2	41,4	41,6
Itàlia	45,5	45,9	46,3
Àustria	43,0	43,0	43,2
...			

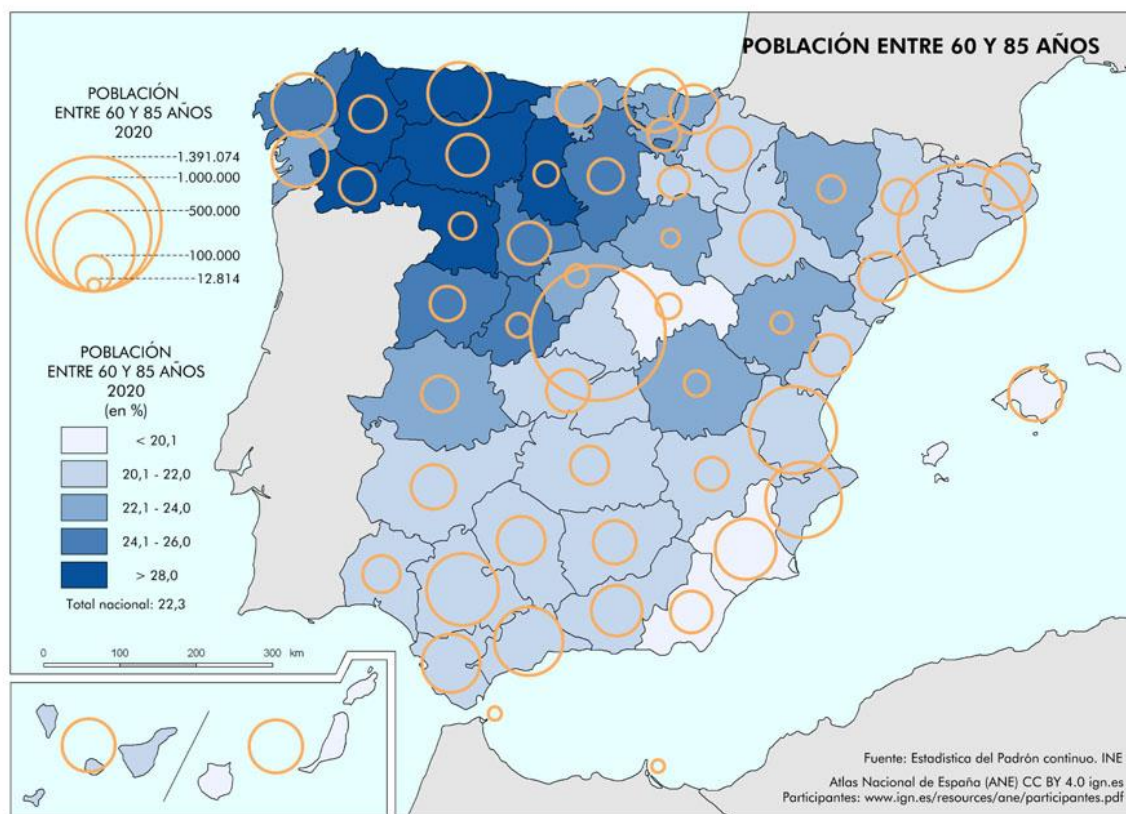
Edat mitjana a 1 de gener 2016-2018; font: Eurostat

L'any 2001, la població anciana constituïa tan sols un 16% de la població total d'Espanya. Però la xifra va augmentar significativament i l'any 2020 i passa a constituir-ne un 21%.

Segons les projeccions de població basades en el cens d'Espanya de l'any 2001, aquest col·lectiu arribarà als 13 milions de ciutadans el 2035 i superarà els 16 milions el 2050. A llarg termini, l'any 2070, la població major de 65 anys seria de 2,569 milions de persones i representaria el 29,4% de la població espanyola, pràcticament un 30%.

Amb l'arribada de les persones nascudes en el baby-boom a les edats més avançades, el canvi està esdevenint realment notori. I aquest augment massiu de la població anciana ens portarà a ser un dels països més envellits del món.

Al següent mapa podem observar la situació demogràfica a Espanya, amb una gran heterogeneïtat entre les seves comunitats autònomes, els valors més alts coincideixen amb províncies fortament envellides i espais rurals tradicionalment afectats per l'emigració. Per l'altra banda, les zones de la costa mediterrània com Catalunya ofereixen resultats menors, però la tendència és l'augment amb el pas dels anys.

Població entre 60 i 85 anys 2020; font: Estadística del Padrón continuo, INE

Sorgeix la necessitat de treballar en el benestar d'aquest grup d'edat per al benefici de tots, i la sexualitat, n'és un aspecte fonamental, per a una millor qualitat de vida.

En definitiva, és previsible que el volum i la proporció de persones de més de 65 anys creixi considerablement a Catalunya en els anys vinents, tant per l'augment de l'esperança de vida com per l'arribada d'efectius cada cop més nombrosos a aquestes edats. Tot això obligarà, doncs, a replantejar el paper de les persones grans a la societat, ja que, el considerat socialment envelliment biològic, té poc a veure amb l'estatut de la vellesa.

3.2. Introducció a la sexualitat: construcció de la identitat i l'autoconcepte

Ashmore (1997) considera la identitat com a una construcció que sintetitza el coneixement que la persona té sobre els diversos dominis que la constitueixen: físic, social, acadèmic, esportiu, professional, familiar i també sexual.

Vargas (2007) ens explica que la sexualitat és una construcció que representa tot el que l'individu pot dir sobre la seva dimensió sexual quan es descriu a si mateix.

Per tant, podem considerar la **sexualitat** com a un dels múltiples factors de la **identitat** de cadascú.

Durant els segles XV i XVII s'assumia la identitat com a un fet intrínsec, però a l'actualitat es considera un fenomen canviant que es desenvolupa segons els processos cognitius, afectius i socials personals.

Podem dir, per tant, que la persona és plenament conscient del seu procés i de com la seva identitat va evolucionant amb les diferents experiències en tots els seus àmbits.

3.2.1. Desig de varietat sexual i selecció de la parella

A) Desig de varietat sexual

Jayme, M. (2016) parla del fet que durant molts anys, els nostres ancestres homes tenien la possibilitat d'augmentar l'èxit reproductiu accedint a una gran varietat de dones, de manera que el sexe masculí era qui menys invertia parentalment en la cria i cura dels fills (en aquest model de societat patriarcal). Com a conseqüència, el sexe masculí mostrava tendència a cercar major quantitat de parelles.

Jayme també assenyala que els homes acostumen a tenir el doble de fantasies sexuals que les dones i amb diferents parelles mentre que les dones tendeixen més a fantasejar amb algú a qui estimen, reforçant el binomi sexe-amor.

Seguint la seva teoria, podem veure que en l'actualitat, degut a la nostra cultura, el sexe ocasional o *hook-up culture* és una pràctica per a la qual el sexe masculí es troba més predisposat, per aquesta tendència intrínseca a cercar major quantitat de parelles.

B) Selecció de la parella

Quant a la recerca de la parella, seguint la tesi de Jayme M., els nostres avantpassats mascles preferien múltiples dones sanes i joves per a la reproducció, mentre que el sexe contrari, preferia homes amb capacitat i disposició a invertir els seus recursos en elles.

De manera que al model de societat patriarcal i en termes estadístics, les dones valoren més els recursos econòmics i les qualitats que hi estan associades, com per exemple l'estatus (inversió parental) mentre que els homes cerquen dones fèrtils i en valoren l'aparença física.

Afortunadament, al llarg dels últims anys el paper sociocultural de la dona ha canviat dràsticament, però encara romanen actituds arrelades a la ment col·lectiva que subordinen el paper de la dona a la cura dels descendents, ascendents i la cura de la llar.

3.3. Sexualitat: terminologia

A l'hora de parlar de sexologia, una de les principals disciplines presents en aquest Treball de Recerca, existeixen una sèrie de termes conceptuals imprescindibles que en conformen el cos teòric. Per a gaudir d'una millor lectura del treball cal definir-los i comprendre'n el significat, ja que molts termes poden resultar similars i generar certa confusió.

sexe	sexualitat	sensualitat	erotisme	plaer	libido	pulsió	desig sexual

sexe;

El **sexe** es refereix al conjunt de característiques biològiques i fisiològiques que distingeixen sexe femení i sexe masculí.

sexualitat;

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la **sexualitat** de la següent manera: *"la sexualitat és un aspecte central de l'ésser humà, present al llarg de la seva vida. Abasta el sexe, les identitats i els papers de gènere, l'erotisme, el plaer, la intimitat, la reproducció i l'orientació sexual. Es vivència i s'expressa a través de pensaments, fantasies, desitjos, creences, actituds, valors, conductes, pràctiques, papers i relacions interpersonals. La sexualitat pot incloure totes aquestes dimensions, no obstant això, no totes elles es viuen o s'expressen sempre. La sexualitat està influïda per la interacció de factors biològics, psicològics, socials, econòmics, polítics, culturals, ètics, legals, històrics, religiosos i espirituals"* (OMS, 2006).

Segons José Thomas Milano Hernández al seu *Informe sobre sexualidad, sensualidad y sexo*, el concepte de sexualitat abasta tant l'impuls sexual, dirigit al plaer immediat i la reproducció, com els diferents aspectes de la relació psicològica amb el mateix cos (sentir-se home, dona, tots dos alhora o cap) i de les expectatives de rol social. A més a més de la unió sexual i emocional entre persones.

La sexualitat té un paper crucial a la vida quotidiana, ja que va molt més enllà de la finalitat reproductiva i de les normes o sancions estipulades per la societat.

sensualitat;

A diferència de la sexualitat, la sensualitat no es refereix a la satisfacció de l'impuls eròtic-genital.

La Real Acadèmia Espanyola (RAE) defineix la **sensualitat** com 1. *Qualitat de sensual* 2. *Propensió excessiva als plaers dels sentits*. I defineix sensual com 1. *Pertanyent o relatiu a les sensacions dels sentits*. (2021)

La sensualitat és una qualitat capaç de desencadenar una atracció o reacció als sentits de qualsevol altre individu. Prové dels pensaments, de l'energia sexual, dels sentiments i de la pròpia personalitat que generen un gran magnetisme.

Igual que l'atracció sexual, la sensualitat és un terme subjectiu. La sensualitat pot ser voluntària o sorgir de forma natural, en un sentit més estricte de la paraula, es troba vinculada a allò que desperta l'erotisme o el desig sexual.

erotisme;

Segons la Real Acadèmia Espanyola, l'**erotisme** és *1. El que excita el plaer sexual. 2. Qualitat de certs fets i situacions que estimulen la sensualitat.* (2021)

Constitueix l'exaltació del desig sexual mitjançant la imaginació, la fantasia, l'estimulació sensorial, etc.

L'erotisme està directament relacionat amb el plaer sexual, ja que aquest sorgeix quan rebem estímuls agradables a través dels nostres sentits i es manifesta en una infinita varietat de formes.

Pel contrari, l'erotisme és totalment independent de l'instint de reproducció.

L'antropòleg i novel·lista francès Georges Bataille, referint-se als temes de l'erotisme, el sexe i l'amor, emfatitza com l'activitat sexual, com a recerca permanent de la preservació natural dels éssers vius orientada a fins reproductius, difereix molt de l'erotisme, ja que es tracta d'un fenomen exclusiu de la nostra espècie: entren en joc components psicològics i relacionats amb la personalitat com ho poden ser la imaginació, el desig i altres impulsos propis de l'inconscient humà. Una mirada, un gest, una carícia, fins i tot el prohibit, el patiment o la mort, poden considerar-se com actes propis de l'erotisme.

En definitiva, els cinc aspectes principals que ens ajuden a definir l'erotisme i entendre el seu significat són:

- Facilita el procés de seducció.
- No s'expressa d'una única manera sinó que depèn directament de factors com la cultura i la psicologia dels individus.
- S'alimenta a través de la imaginació, la fantasia i la memòria.
- Utilitza múltiples recursos per a l'estimulació com ho poden ser la paraula, el vestuari, la gestualitat, els aromes, les sensacions, etc.
- No implica necessàriament l'execució de l'acte sexual com a tal.

"Erotismo". En: *Significados.com*. Disponible en: <https://www.significados.com/erotismo/> Consultado: 7 de noviembre de 2022, 9:12 am.

plaer;

La paraula **plaer** fa referència a la sensació de goig o de gaudiment que experimentem al realitzar o percebre coses que ens agraden. Es tracta d'un sentiment positiu que es pot experimentar a nivell físic, mental o fins i tot espiritual. Està directament associat a la felicitat, la satisfacció i el benestar.

La resposta del nostre organisme al plaer és l'alliberament d'hormones com ara l'endorfina, la serotonina i l'oxitocina, que ens produeixen una sensació agradable de benestar.

Per tant el plaer condiciona directament el nostre comportament, ja que la nostra naturalesa associa el plaer amb el benefici i la satisfacció.

"Placer". En: *Significados.com*. Disponible en: <https://www.significados.com/placer/> Consultado: 7 de noviembre de 2022, 10:03 am.

El plaer que s'experimenta a l'estar excitat sexualment rep el nom de **plaer sexual**, aporta un gran nombre de beneficis a nivell físic, emocional i psicològic.

libido;

La Real Acadèmia Espanyola (RAE) defineix la **libido** com *l. f. Psicol. Desig sexual, considerat per alguns autors com a impuls i arrel de les més diverses manifestacions de l'activitat psíquica*. (2021)

El pare del psicoanàlisi Freud, proposa que la libido és «l'energia de les pulsions o instints que dirigeix tota conducta». Tot i que inicialment va assegurar que la libido tenia un caràcter sexual, al llarg de la seva teoria va incloure en aquest concepte altres tipus d'«energia».

Així, en la psicoanàlisi freudiana el terme «libido» fa referència a un afecte (o emoció) vinculat a una pulsio concreta, és a dir, va entendre per libido l'energia de les inclinacions que es refereixen a tot allò que es pot abastar amb el terme «amor» (sexual, a si mateix, als pares, als fills, a la humanitat...).

pulsió;

La **pulsió** és un procés dinàmic que consisteix en una empenta (càrrega energètica, factor de motilitat) que fa estendre l'organisme cap a un fi. (Freud)

Segons Freud, una pulsio té la seva font en una excitació corporal (estat de tensió); la seva finalitat és suprimir l'estat de tensió que regna a la font pulsional; gràcies a aquest objecte, la pulsio pot assolir la seva fi (Laplanche, 324). A «Esquema del psicoanàlisi (1938), Freud afirma: «anomenem pulsions a les forces l'existència de les quals postulem en el rerefons de les tensions generadores de les necessitats d'això».

En preguntar-se Freud si la pulsio és una força somàtica o una energia psíquica, respon que es tracta d'un concepte límit entre el fet psíquic i el fet somàtic (Freud, Tres ensayos sobre Teoría Sexual).

desig sexual;

Podem definir el **desig sexual** com a un estat ple de sensacions que ens porten a la recerca d'experiències sexuals. Aquestes sensacions s'acompanyen d'un sentiment d'interès, de necessitat i de ganes d'estimulació i plaer eròtic que no implica necessàriament adaptar conductes dirigides a satisfer-lo. (Levine)

Levine planteja que l'experiència del desig està integrada per tres factors:

- L'impuls

- L'anhel
- La motivació

L'estímul que acompanya el desig sexual pot ser intern (creat per nosaltres mateixos) o extern (provinent de l'entorn).

Ambdós es poden donar alhora. L'estat físic, emocional i fins i tot el mateix entorn són alguns dels factors que poden influir en la nostra percepció del desig, fent-lo augmentar, disminuir o en alguns casos, desaparèixer.

3.4. Sexualitat en la tercera edat

El problema sexual és un dels més complexos de la vida humana fins al punt que, de vegades, s'opta per no resoldre'l i es deixa que cada cas en trobi la solució espontània. La mera existència de manifestacions sexuals de qualsevol tipus en les persones grans és sistemàticament negada, rebutjada o dificultada per la major part de la societat.

Aquest fet, sumat als canvis produïts per l'envelliment en la sexualitat i a la dificultat d'estudiar-la, per les creences i actituds culturals, han fet que es generalitzi i es facin sinònims l'envelliment i la pèrdua de l'activitat sexual.

Seguint els estudis existents es pot afirmar que l'interès sexual persisteix aproximadament en un 72% en els homes i en un 65% en les dones, a partir dels 60 anys de vida.

Tot i això, l'activitat sexual es troba restringida a un 42% i a un 36%, respectivament en cada sexe. Les xifres dels estudis serien més elevades si aconseguíssim dominar els prejudicis i els comentaris socials negatius associats al tema. En definitiva, si aconseguíssim erradicar o disminuir el gran tabú que envolta la sexualitat en les persones grans.

Després d'aquesta petita introducció, es desenvolupen els diferents subapartats sobre matèria sexual a la tercera edat que sustenten el marc teòric d'aquest Treball de Recerca.

Fotografia del reportatge "Let's Talk The Joy of Later Life Sex" (Rankin/Relate)

3.4.1. Canvis fisiològics en la tercera edat que influeixen en la sexualitat

Per a comprendre i establir quina és l'expressió de la sexualitat en les persones grans, cal concretar quins són els canvis fisiològics que es produeixen durant aquesta etapa vital. Conèixer-los és important per a entendre què està passant amb el nostre cos i sobretot fer-nos a la idea que aquests factors no ens limiten de cap manera, només ens hi hem d'adaptar.

Els canvis que es produeixen no són els mateixos per al sexe femení i per al masculí, tots dos sexes passen per un procés lent pel qual es generen noves condicions fisiològiques per a l'activitat sexual, però amb la menopausia el sexe femení pateix una marca biològica molt més clara, per exemple.

A continuació, a les següents taules s'especifiquen els canvis sexuals anatòmics i funcionals més comuns segons el manual *Sexualitat en la vejez* (2005) d'autors Félix López Sánchez i Juan Carlos Olazábal Ulacia.

SEXE FEMENÍ
Pèrdua d'elasticitat
Pèrdua de les rugositats naturals
Zones irritades i sagnats
Sequedat
Picor
Dolor durant la penetració
Dèficit d'hormones sexuals sobre la libido

Cal tenir en compte que tots aquests canvis són progressius a partir de l'inici de la menopausa, però que varien la seva intensitat depenent de la persona.

També cal recalcar que la perspectiva que s'ofereix d'aquests canvis és des de la visió de la malaltia, amb la menopausa com a factor negatiu; no es considera el fet que per a moltes dones la menopausa suposa un alliberament sexual, una etapa de transformació que els permet gaudir d'una sexualitat vinculada al joc i la tendresa.

La percepció íntima de cada dona d'aquests canvis naturals, la seva acceptació de la menopausa com a nova etapa de les seves vides i la seva adaptació a la situació de manera optimista són la clau del desenvolupament d'una sexualitat posterior agradable, no traumàtica.

SEXE MASCULÍ
Menor sensibilitat
Erecció més lenta
Reducció de les ereccions involuntàries
Ejaculació lenta o absència d'aquesta

En el cas del sexe masculí el canvi és molt més lent i no es perd la capacitat de reproducció ni de producció d'andrògens per l'activitat testicular endocrina.

Finalment, a continuació es mostra un resum comparatiu dels canvis fisiològics més rellevants en l'adult gran en la seva resposta sexual, segons Joan Ferrer Riera al seu llibre *La sexualitat en l'adult gran*.

Canvis fisiològics més rellevants en l'adult gran en la seva resposta sexual	
DONES	HOMES
Excitació més lenta	Excitació més lenta
Necessitat de nous estímuls	Necessitat de nous estímuls
Disminució de lubricació vaginal	Menor erecció i més lenta
Resposta orgàsmica	Menor elevació testicular
Menys rigidesa en el clitoris a causa d'una menor vasocongestió	Més durada del temps refractari posterior
Canvis de mida i elasticitat de la vagina	Pèrdua d'erecció més ràpida després de l'ejaculació
Menys turgència en pits	Menys ejaculació
Menys nivell d'estrògens	Intensitat més baixa en les contraccions orgàsmiques

3.4.2. Condicionaments en matèria sexual a la vellesa: factors que influeixen en la conducta sexual de l'adult gran

El principal impediment per a portar una vida sexual plena i satisfactòria a la tercera edat és l'anomenada **asexualitat de l'adult gran**.

Aquesta és una creença errònia deguda a la desinformació i prejudicis poblacionals en que es limita l'expressió de la sexualitat a la població jove heterosexual, donant per suposat que la població senil queda fora d'aquest àmbit i les seves pràctiques.

Segons l'obra *Diccionario Enciclopédico de Sexualidad Humana*, la sexualitat infantil i la de la persona gran estan negades pels corrents del pensament que afirmen que la sexualitat humana està només al servei de la reproducció.

Una persona gran, presumptament, no està en condicions de reproduir-se, per tant, l'ús de la seva sexualitat és impossible. Tot ús seria "pervers". Per tant, cal reprimir-se.

A continuació, els tres factors principals que condicionen la conducta sexual en l'adult gran, segons *La sexualidad en el adulto mayor* per Facultad de Ciencias Medicas Calixto García. Universidad de Ciencias Médicas de La Habana. Cuba.

1. Falta de parella

Aquesta és la causa, en la majoria de casos, de l'abstinència sexual de l'adult gran, sobretot en el cas de les dones tenint en compte que els homes moren mitjanament 7 anys abans que el sexe contrari.

2. Deteriorament de la relació matrimonial

Inclou la monotonia en la vida sexual de la parella i els problemes de comunicació: el fet de no parlar d'aquests temes íntims que impliquen a tots dos membres de la parella provoquen la pèrdua de la intimitat d'ambdós.

3. Falta de privacitat i condicions de vivienda

- Segons Gujjarro A. a la seva obra *El Síndrome de la Abuela Esclava. Pandemia del Siglo XXI.*, el síndrome de la dona gran esclava és una forma de maltractament molt freqüent al nostre segle que afecta dones adultes grans amb gran càrrega familiar (voluntàriament acceptada durant molts anys) però que en avançar l'edat esdevé excessiva.

Si la dona no expressa clarament el seu esgotament (o ho oculta), i els seus fills i espòs no ho aprecien i hi posen remei, la sobrecàrrega provoca o agreuja diverses malalties comunes: hipertensió arterial, diabetis, cefalees, depressió, ansietat i artritis i **pèrdua del desig sexual**.

Limita completament la vida de la dona gran en tots els seus àmbits, inclòs el sexual.

- El cessament de l'activitat sexual també és freqüentment provocat per la incapacitat física derivada d'enfermetats.
- La falta d'intimitat a causa de la institucionalització geriàtrica o el fet de viure amb familiars, entre d'altres, també en limiten l'expressió.

3.4.3. Necessitats afectives humanes en l'etapa de la vellesa

L'afectivitat en l'ésser humà està composta pels sentiments i les emocions.

En qualsevol grup d'edat el fet de no cobrir les necessitats afectives provoca problemes en la salut integral de l'individu.

Aquestes són les necessitats interpersonals bàsiques segons Hansson i Carpenter (1995), en parlarem des de la seva variabilitat en arribar a la vellesa.

1. **Aferrament:** a l'etapa de la vellesa, conclou que l'aferrament desapareix pel fet que els fills ja han marxat de casa o són vidus, entre d'altres factors.
2. **Autoestima:** es fa referència a com es veu la mateixa persona (autoconcepte). Moltes vegades més relacionat amb l'estil de vida jove que amb el de la persona gran.
3. **Aliança fiable:** moltes persones grans actualment pateixen d'abandonament degut a les noves costums familiars i socials. Exemple: les llars actuals són petites per acollir a familiars, i moltes vegades hi ha una dispersió geogràfica que suposa que aquesta aliança fiable quedi diluïda.

La següent fa referència a comptar amb l'ajut de la resta quan es necessita i també poder donar suport als altres.

4. **Integració social:** degut a la mort, la jubilació, el canvi d'estil de vida,... Les persones, de manera lenta, perden grups d'amics.

En definitiva, les persones grans es veuen sotmeses a una sèrie de factors (reaccions afectives negatives) que afecten negativament en la seva felicitat i benestar: pèrdua d'éssers estimats, viudetat, malalties, proximitat amb la mort, abandonament per part dels familiars, solitud, etc.

Totes aquestes situacions repercuteixen en la persona i tenen com a resultat emocions de malestar i sofriment.

Fernández R (2004) explica a través de diferents estudis el terme de la "paradoxa de la felicitat", que tracta d'explicar com és possible que la felicitat no influeixi en l'edat tot i tenint aquests factors negatius esmentats prèviament.

L'edat segons Fernández R. és una variable buida, com també ho és la salut i l'estat funcional per tal de poder calcular la felicitat. La variable principal per calcular com és de feliç una persona seria la seva **personalitat** i el seu **funcionament intel·lectual**.

3.5. L'expressió de la sexualitat a la tercera edat

3.5.1. Aspectes que influeixen l'expressió de la sexualitat a la tercera edat

En aquest apartat, primerament s'enumeren i expliquen breument quins són els aspectes que afavoreixen l'expressió de la sexualitat en persones grans i quins la entorpeixen. Segons Joan Ferrer Riera al seu llibre La sexualitat en l'adult gran.

1. Aspectes que **afavoreixen** l'expressió de la sexualitat en les persones grans:
  - Bona salut.
  - Interès sexual (implica a la parella sexual).
  - Estat emocional i afectiu de la parella.
  - Nivell d'activitat sexual mantingut en èpoques anteriors.
  - Estatus socioeconòmic (possibilita el manteniment de relacions sexuals perquè afavoreix el nivell d'autonomia i d'espais íntims).
  - Importància de l'accés a informació i de l'educació sexual.
2. Aspectes que **entorpeixen** l'expressió de la sexualitat en les persones grans:
  - Percepció negativa de l'estat de salut o existència de problemes de salut.
  - Falta de parella.
  - Parella amb diferent grau d'erotofília i actitud davant la sexualitat.
  - Solitud afectiva i emocional.
  - Problemes de comunicació (provocats per la monotonia, la rutina, el desinterès, l'egoisme, l'abandó personal i la pròpia imatge corporal).
  - Falta d'intimitat en l'habitatge de l'ancià.
  - Falta d'oportunitats per a la interrelació entre la parella.
  - Patologies i medicaments que poden influir negativament en el desig sexual.

- Inhibició del desig deguda a la viduïtat.
- Malalties que interfereixen en la resposta sexual.

3.5.2. Coitocentrisme i tercera edat

A l'apartat 3.1. *Canvis fisiològics en la tercera edat que influeixen en la sexualitat* queda clar que les persones grans pateixen una sèrie de canvis físics, a més de cognitius i psicoafectius que els difereixen d'altres grups d'edat. És per això que l'expressió de la sexualitat i les manifestacions d'aquestes també hauran d'ésser diferents, com és lògic.

Se sol pensar que aquests canvis erradiquen la sexualitat, però el que fan és modelar-la.

Majoritàriament, la penetració és una pràctica quasi inexistent en les relacions sexuals de les persones grans, degut a la menor i més lenta erecció per part del sexe masculí, i a la disminució de la lubricació vaginal en el cas del sexe femení, entre d'altres factors que dificulten la penetració o disminueixen el plaer que reben tots dos individus durant aquesta pràctica.

És per això que la sexualitat a la tercera edat la conformen, principalment, aquells aspectes sexuals que no impliquen la penetració. És important interioritzar i ser conscients que la penetració no sustenta l'acte sexual, ni és l'única pràctica "vàlida" per a mantenir una relació sexual satisfactòria per als individus involucrats.

Aquesta falsa creença que les relacions sexuals completes són aquelles en les quals existeix la penetració rep el nom de **coitocentrisme**. Com a resultat, la majoria de les relacions sexuals heterosexuals terminen amb l'ejaculació masculina: comencen i acaben amb el coit.

Seguint aquesta creença, si les relacions sexuals es basen en el coit i el coit no és propi de les persones grans, per què aquestes haurien de mantindre relacions sexuals? Aquest és el problema.

Mantenir una relació sexual és proporcionar plaer mútuament. És comunicar-nos, expressar allò que sentim a través del nostre cos i el de la nostra parella, sigui quina sigui la nostra edat.

3.5.3. L'expressió de la sexualitat a la tercera edat

Cal remarcar que no es pot establir un únic model de sexualitat, ni a la vellesa ni a cap edat, ja que cada persona ha viscut la seva sexualitat de manera diferent. Per tant, seria un error atribuir un comportament irrefutable per a tothom.

A la tercera edat, les principals premisses per a mantenir una vida sexual plena són la **salut** i unes **condicions psicosocials favorables**, a més a més, en la majoria dels casos de la **necessitat de tenir parella**.

Segons López, F. al seus estudis inclosos a la seva obra *Sexualidad y afectos en la vejez, Madrid (2012)* les persones grans expressen una necessitat de mantenir un contacte íntim a més de comunicació per a que es doni aquesta activitat sexual.

Assenyala que les mateixes persones grans donen més importància als petons i les carícies, degut a que són conscients de que el sexe, generalment, disminueix a partir dels 65 anys. Això

no implica una disminució del grau de satisfacció sexual, sino que en la majoria de casos suposa tot el contrari.

Qualsevol d'aquestes expressions d'afecte són realitzades en la intimitat, ja que, citant l'obra de López, F. *"les persones grans oculten els seus desitjos i manifestacions sexuals als joves i adults, perquè aquests neguen la sexualitat durant la vellesa i critiquen als vells que s'interessen per ella"*.

Gómez Bueno, C., & Bretin, H a *Sexualidad i envejecimiento (2011)* relaten que el principal obstacle en la sexualitat a les persones grans no resideix en la fisiologia i els canvis que en deriven, sinó en el propi tabú, la socialització repressora a la qual van ser sotmesos en dècades anteriors i la manca d'educació sexual. Tot això provoca que aquest col·lectiu silenciï els canvis i transgressions en matèria sexual, donant una imatge més rígida i arcaica.

Fabà J, i Villar F al seu article de la *Revista de Treball social, Expressió sexual en residències: barreres i estratègies per superar-les (2016)* fan referència a López, F. (2012). A l'article relaten i exposen els objectius necessaris quant a l'educació sexual a les persones grans per tal d'establir una consciència social en les pròpies persones:

Eliminar falses creences sobre la sexualitat a la vellesa.
Incrementar els seus coneixements sobre aquesta temàtica de manera que puguin adquirir un major coneixement d'ells mateixos i puguin prendre decisions en relació a la seva vida sexual de forma més lliure.
Adquirir una visió de la sexualitat que no limiti aquesta faceta de l'ésser humà a la joventut, al coit, a la procreació, l'home o l'heterosexualitat.
Afavorir que aquelles persones que així ho desitgin abandonin la seva solitud emocional, social o sexual i amorosa.

3.6. Envel·liment i sexualitat femenina

La major part d'investigacions enfocades en la sexualitat de les persones grans han estat realitzades amb poblacions fonamentalment masculines, de caràcter estadístic i centrades principalment en les anomenades "disfuncions sexuals" pròpies d'aquest sexe.

La manca d'interès per part de la investigació sobre aquest tema, a més de la resistència de les persones grans a parlar sobre la seva vida sexual, han contribuït a l'absència d'una informació veritable i aclaridora, especialment quan es tracta de dones grans, ja que la sexualitat femenina ja ha estat bastant reprimida de per si.

A la nostra cultura, l'activitat sexual dels homes disposa d'una major acceptació i valoració social, produint-se un doble estàndard que ofereix permissivitat als homes per actuar com a agents sexuals, però desvaloritza i estigmatitza les dones que responen als seus desitjos sexuals (Sontag, 1972).

Existeixen una sèrie de convencions socials que limiten el viure plenament la sexualitat qualsevol edat, però limiten especialment l'experiència eròtica de les dones grans: la vinculació entre sexualitat i

maternitat, els sentiments de culpa al voltant de l'autoerotisme, la idea que el sexe és fonamentalment una relació genital, etc.

Els primers estudis sobre sexualitat en que s'inclou la participació de persones grans dones, van ser portats a terme l'any 1966, per Masters i Johnson. En aquest estudi es constata que la capacitat de gaudir sexualment de les dones no disminueix amb l'augment de l'edat d'aquestes.

A continuació, i per tal de mostrar dades rigoroses sobre el tema, s'exposen els resultats de l'estudi de Bárbara Luque Salas per a la Universitat de Córdoba: *Envejecimiento y sexualidad femenina* (2014).

El treball consta d'una mostra de 729 dones amb edats compreses entre els 50 i 80 anys d'edat. Els resultats obtinguts mostren la satisfacció de les dones grans amb la seva vida sexual i la importància dels aspectes contextuais i relacionals en la seva pròpia sexualitat.

Les conclusions que se'n van treure van estar que les dones grans destaquen el desig d'unes relacions de més qualitat afectiva (més sensualitat, més carícies, més tendresa), la qual cosa confirma el valor contextual i afectiu que les dones de totes les edats atorguen a la sexualitat, així com el desig de més intensitat i freqüència a les pràctiques sexuals actuals.

Sintetitzant les dades obtingudes, en destaquen la implicació de les dones de totes les edats en l'activitat sexual, quan les circumstàncies bàsiques de disposició d'una parella i d'un nivell de salut suficient ho permeten, destacant el autoerotisme com una pràctica sexual instaurada i mantinguda.

A l'Annex 6 trobareu els resultats de l'estudi.

3.7. Homosexualitat en l'adult gran

Tota la informació explicada fins ara, indubtablement també serveix per a les persones grans homosexuals, però s'ha de tenir en compte que malauradament, aquestes es veuen sotmeses a una pressió social i prejudicis encara més grans. Sovint s'oblida que dins el col·lectiu LGTBI també hi ha gent d'edat avançada.

La persones que actualment van néixer com a molt tard l'any 1950, és a dir, que tenen 68 o més anys, van viure la seva joventut en ple franquisme. Això implica que van haver de viure la seva sexualitat amagada, perseguida i estigmatitzada. És l'anomenada "*generació del silenci*".

La marginació, repressió i discriminació que pateixen és doble, per una banda, pel fet de ser vell i per l'altra, per motiu de la seva orientació sexual.

En el cas de les dones lesbianes més grans, han d'afrontar un triple estàndard de l'envelliment: a la invisibilitat de ser dones i grans s'hi afegeix la de ser lesbianes.

Tot i això, hi ha estudis sobre el tema que afirmen que les persones grans homosexuals tenen menys temor o vergonya a fer pública la seva sexualitat, degut a que s'ha perdut la por de les repercussions que fer-ho podia ocasionarlos en una altra època en l'àmbit laboral, familiar, etc.

S'ha de fer referència als aspectes legals de reconeixement quan un membre de la parella mor, la qual cosa pot fer minvar situacions difícils ja de per si.

En un futur proper, la visibilització de les persones grans LGBTIQ+ esdevindrà més ampla, ja que arribaran a la tercera edat generacions que afortunadament, han viscut més lliurement la seva sexualitat. A més de la contribució d'associacions que actualment treballen per a normalitzar l'existència d'aquest col·lectiu oblidat per la societat. Identifiquen les necessitats de la comunitat LGBTIQ+ i inicien actuacions encaminades a combatre l'exclusió social o la solitud; a fomentar la salut, l'autonomia personal, l'habitatge digne o la inserció sociolaboral.

Fotografia de la

Diciembre

Fundación 26 de

A nivell nacional cal destacar el paper de l'associació *Fundació 26D*, una entitat sense ànim de lucre creada per treballar amb i per la gent gran LGBTIQ+ que actualment atén a 800 persones anuals, treballant per la dignitat, la inclusió i la visibilitat d'aquest col·lectiu des d'un enfocament intergeneracional; a més de fomentar la investigació, la formació en diversitat i la recuperació de la memòria històrica de la comunitat.

A continuació el link de la seva pàgina web, per a consultar més informació sobre els seus recursos i causa: <https://fundacion26d.org/>

A Catalunya cal destacar el treball de la *Fundació Enllaç*, un projecte del Moviment LGBTI, que des dels 70 anys d'edat o fins i tot abans, defensa la igualtat i la dignitat de tots els éssers humans. Ofereixen tot un seguit de serveis especialitzats, activitats, atenció personal, assessorament legal i fins i tot formació.

A continuació el link de la seva pàgina web, per a consultar més informació sobre els seus recursos i causa: <http://fundacioenllac.cat/>

3.8. El fenomen de la viduïtat

El fenomen de la viduïtat comporta un impacte negatiu associat amb la pèrdua del cònjuge, afectant la salut física, psíquica i social. A Espanya, de la mateixa manera que en altres països d'Occident, afecta més el sexe femení, ja que normalment les dones gaudeixen una esperança de vida més elevada.

Com a conseqüència de la pèrdua del cònjuge, Fernández de Trocóniz (2015), sostén que desapareix una font essencial d'interacció de la persona afectada; elimina un dels seus rols socials fonamentals.

Normalment, la identitat de la persona (de forma parcial o no) s'ha definit per la relació establerta amb la persona morta, i és per aquest motiu que la pèrdua del rol es converteix en una font d'estrès i depressió.

Tot i que cada persona viu el dol de manera diferent, amb la pèrdua de l'estimat/ada normalment apareixen sensacions de buit, absència d'objectius en la vida, aïllament social, solitud i apatia, entre d'altres.

Aquest fenomen s'afegeix a les dificultats per al manteniment d'una vida sexual activa en les persones grans en general però com hem vist impacta més en les dones no només per tema estadístic sinó per la resta de factors que s'han analitzat en el decurs d'aquest marc teòric.

3.8. Tabús i mites resistents al canvi

La desinformació i creences de que la pràctica de la sexualitat és exclusivament propia de la població jove heteronormativa influeixen significativa i negativament en la conducta sexual de les persones grans. Desde la seva asexuació fins a un odi i repugnació injustificats, són molts els introjectes limitants explícits i implícits que contribueixen a reprimir i invisibilitzar un tema d'una importància cabdal.

A continuació s'enumeren els mites i tabús més rellevants que dificulten la divulgació del tema i en limiten l'expressió de les mateixes persones que es veuen presionades per una visió social antiga que afecta directament el seu benestar sexual.

- Les persones grans no tenen interessos sexuals.
- Les persones grans no tenen capacitat fisiològica que els permeti desenvolupar conductes sexuals.
- És indecent i de mal gust que les persones grans tinguin interès per la sexualitat.
- Les persones grans no són atractives sexualment.
- L'activitat sexual afebleix a les persones grans.
- Les persones grans que s'interessen per la sexualitat són persones immadures (vells verds).

Hem de trencar aquests mites i tocar de peus amb la realitat. A la taula següent desmitifiquem algunes de les creences errònies arrelades a la ment col·lectiva.

MITE	REALITAT
La gent gran no té les capacitats fisiològiques que permeten portar una vida sexualment activa.	Els canvis fisiològics que tenen lloc durant el procés d'envelliment influeixen únicament en la resposta sexual, no en l'interès sexual de l'individu ni molt menys en la seva capacitat de portar una vida sexual satisfactòria, plena de plaer i satisfacció. Hem de conèixer els canvis que formen part d'aquesta etapa més de les nostres vides, acceptar-los i adaptar les nostres pràctiques sexuals a les nostres capacitats. Tot és limita a la nostra <u>actitud</u> envers el canvi, hem d'ésser positius i sentir-nos a gust amb la nostra manera de disfrutar la

	sexualitat.
L'interès sexual en gent gran és un fet anormal, és a dir, que al arribar a l'edat madura les persones són asexuades.	La sexualitat NO té edat, l'interès sexual perdura tota la vida i no desapareix en arribar a la vellesa. Els prejudicis socials, la falta de privacitat i les preocupacions de caire psicològic dels propis individus fomenten aquesta creença errònia fins al punt que la mateixa persona acaba reprimint el seu desig, renunciant a una part crucial del que ens fa persones. És un mite el fet que a partir dels 50 anys la sexualitat disminueix i que amb el pas dels anys desapareix per complet, només hi han tres factors que en limiten la pràctica: la salut mental, la física i l'existència d'una parella activa sexualment. Es creu que les persones grans perden les seves facultats sexuals perquè els nivells hormonals canvien a mesura que envellim, però això no implica una disminució de la libido: al contrari, per les persones amb genitals femenins la libido augmenta després de la menopausia. Desgraciadament, sí que es pot reduir degut a els efectes secundaris de medicaments, a circumstàncies personals o degut a algunes malalties cròniques. La sexualitat mai cesa, s'adapta i pren noves formes que ens porten a noves experiències. El potencial sexual és més actiu quan més s'exercita, per tant mantenir-ne la regularitat és la clau. En definitiva, tots tenim dret a estimar-nos i relacionar-nos, i hem d'acceptar l'impuls sexual com a part de la nostra vida perquè és una condició implícita, apta per a tothom.
La finalitat del sexe és merament reproductiva; per tant la gent gran queda exclosa d'aquesta pràctica.	La sexualitat és una part crucial de la nostra vida i benestar, per tant no ha de quedar relegada al coit i als genitals. El coit no té per que ser el centre de tota l'activitat sexual de la mateixa manera que la meta no ha de ser arribar a l'orgasme, tot i que se'n tenen a qualsevol edat. L'adult gran, com qualsevol ésser humà, necessita relacions afectiu-amoroses. És un factor fundamental per a un envelliment sa i saludable.

Com a conclusió, el sexòleg Alonso Cuña va redactar el decàleg següent per a la seva obra *Sexe i edat: de la maduresa a la vellesa* publicada l'any 1984.

- 1. L'exercici de la sexualitat és una opció lliure que estic en capacitat de prendre.*
- 2. La meva expressió sexual és permanent i no depèn de l'edat. És una faceta vital que varia a cada persona.*
- 3. Tinc el mateix desig i dret de rebre i fer carícies que tenia a la meva infància i joventut.*
- 4. Estic en capacitat d'expressar sanament l'afecte envers les persones que m'atreuen.*
- 5. Puc constituir una parella i compartir els meus sentiments sense límit d'edat.*
- 6. Soc capaç de treballar, produir, fer esport i divertir-me. La meva situació de retir o pensió no m'ho impedeix; al contrari, m'ho facilita.*
- 7. Com a persona gran puc tenir el do de gaudir de l'elemental, com passa a la infància. Soc capaç de gaudir de la transparència de l'aire, l'aroma de la flor, el color de les papallones, el freu d'una mà amiga, la tendresa d'una carícia, el murmur d'una deu. Cada cop més, en virtut de la meua experiència.*

8. *M'aferro a la vida perquè en sé el valor i percebo el plaer de viure-la, encara que de vegades gaudeixi en la solitud dels meus records i sembli una persona esquerpa.*

9. *Tinc dret a cuidar i millorar la meua imatge exterior, a transmetre als altres la bellesa interior que brolla del meu cos i gaudir de tota mena de sensacions que provinguin.*

10. *Arribar a la vellesa vol dir que he sobreviscut i triomfat sobre la malaltia i la mort. Puc transmetre amb orgull aquestes idees als meus fills, nets i amics, perquè alhora, si ells aconseguixen aconseguir la vellesa, aleshores també tinguin el privilegi de transmetre-les als seus nets, fills i amics.*

3.9. L'art de vieillir: Arianne Clément

3.9.1. Arianne Clément: sobre l'artista

Arianne Clément és una fotògrafa canadenc graduada a la Universitat de les Arts de Londres; la majoria del seu treball i art ha estat dedicat a les persones de la tercera edat. Gràcies als seus retrats i fotografies, ha participat en nombroses exposicions nacionals i internacionals i ha obtingut diversos premis, beques i distincions.

Es destaca especialment la sensibilitat i l'audàcia que mostren les seves fotos; així com la complicitat que l'artista sap crear amb les persones que retrata.

Les seves imatges i històries han aparegut als principals diaris i revistes prestigioses d'arreu del món i han estat seguides amb entusiasme a les xarxes socials.

En definitiva, el seu treball és un pas més cap a una societat més lliure i sense prejudicis.

«En una societat que associa la bellesa amb la joventut, hi ha una por generalitzada que sorgeix amb la idea de l'envelliment. Els darrers tabús restants de la societat són la nuesa i la sexualitat de la gent gran. Aquestes fotos contrasten amb aquestes pors; la intimitat que revelen és una cosa molt propera a un estat de gràcia».

Arianne Clément

3.9.2. L'art de vieillir: sèrie fotogràfica sobre bellesa i sensualitat després dels setanta anys

Aquest reportatge fotogràfic ens mostra el desig sexual entre algunes parelles, així com la seva sensualitat i nuesa. Les fotografies busquen qüestionar fermament les normes sobre l'envelliment que hem implantat com a societat, que limiten un model de bellesa en què fer-se gran implica necessàriament la pèrdua de l'atractiu i el desig sexual.

Amb el seu art, Arianne trenca totes aquestes normes i ens mostra que la bellesa no és més que un estat mental, que l'edat no importa a l'hora de donar i rebre amor, d'estimar-nos i d'estimar.

Aquestes imatges tan emotives ofereixen una ullada íntima a les vides privades dels seus subjectes i són un poderós recordatori que l'edat és només un nombre.

A l'Annex 1 es recullen algunes de les fotografies més emblemàtiques d'aquest gran projecte, juntament amb alguns testimonis i cites que acompanyen els retrats (Alguna que altre fotografia també és de la seva exposició "*The art of aging Queer*" una part de la mateixa exposició que a més reivindica la visibilitat del col·lectiu LGBTIQ+ a la vellesa).

4. APLICACIÓ PRÀCTICA

4.3. Qüestionaris d'actituds respecte a la sexualitat en la tercera edat

Durant els mesos de Novembre i Desembre vaig realitzar un qüestionari pel mètode de difusió via xarxes socials, a més de realitzar el qüestionari al meu centre educatiu. L'objectiu era analitzar com es percep la sexualitat a partir dels 65 anys en diferents grups d'edat.

El qüestionari va ser el·laborat a través de formularis de Google, es tracta d'un Qüestionari realitzat el 15 de Juliol de 2016 per un grup d'estudiants de la Universidad Rey Juan Carlos: Carrillo Pozo Alberto, Gutiérrez Centeno Antonio, Rodríguez Martín Pedro, amb el nom de *Validación de escala de actitudes respecto a la sexualidad en la tercera edad*. L'instrument final manté unes propietats psicomètriques moderadament bones.

Trobareu el qüestionari a l'**Annex 2**.

El qüestionari original es va enviar a persones amb requisits d'emplenament (edats 18-25; estudiant superior). En el meu cas el qüestionari s'ha fet arribar a tot tipus de persones, diferenciant només pels següents grups d'edat:

- 16 - 24 anys
- 25 - 34 anys
- 35 - 64 anys
- Més de 64 anys

L'enquesta original distribueix les preguntes en quatre dimensions:

1. Desig sexual
2. Pràctiques sexuals relacionades amb la joventut
3. Relacions en la societat contemporània
4. Expressions públiques

La primera dimensió *Desig sexual* consta de les següents qüestions:

- Les persones grans han de reprimir els seus desitjos sexuals.
- Els adults majors de 65 anys tenen desitjos sexuals.
- Gran part dels homes majors de 65 anys són "vells verds".
- Les persones grans, de forma general, no tenen fantasies sexuals.

En aquesta dimensió es pretenia recollir les concepcions que les persones joves (en el meu cas, persones dels diferents grups d'edat plantejats) tenen respecte els desitjos sexuals que senten les persones grans.

La segona dimensió *Pràctiques sexuals relacionades amb la joventut* consta de les següents qüestions:

- Considero acceptable la pràctica del cibersexe a persones majors de 65 anys.

- Les persones grans practiquen una alta varietat de postures sexuals.
- Les persones grans realitzen les mateixes pràctiques sexuals que les persones joves.
- Em desagradaria veure a dues persones grans comprant a una sex shop.

En aquesta segona dimensió es pretén copsar l'actitud dels joves respecte pràctiques sexuals que ells mateixos porten a terme i si pensen que les persones grans també les poden portar a terme. En el meu cas, la percepció que és té de pràctiques sexuals associades a la joventut en aplicar-les a les persones grans.

La tercera dimensió *Relacions en la societat contemporània* consta de les següents qüestions:

- Em sembla acceptable que les persones grans majors de 65 anys utilitzin joguines eròtiques/sexuals.
- És acceptable que els ancians siguin oberts respecte a la seva sexualitat en públic.
- Seria adequat que existís un programa a un mitjà de comunicació sobre la sexualitat en persones grans.
- La majoria de les persones grans es masturben.

En aquesta dimensió la finalitat és analitzar si els joves (en el meu cas, les persones dels diferents grups d'edat) pensen que les persones grans encaixen amb situacions sexuals de la nostra època com pot ser anar a comprar a un sexshop.

Finalment, la quarta dimensió *Expressions publiques* consta de les següents qüestions:

- És agradable veure una persona gran lliurar un detall romàntic a la seva parella.
- És agradable veure a una parella de persones grans acariciant-se.
- És agradable veure una parella de persones grans besant-se en públic
- Les persones grans que demostrin el seu amor en públic es veuen ridículs.

En la dimensió última es pregunta respecte el fet que les persones grans tinguin actituds públiques sexuals.

Juntament amb el qüestionari es va enviar un recull de les fotografies d'Arianne Clément, *L'art de vieillir* agrupades en tres blocs de la següent manera:

- BLOC 1 (**Annex 3.1**): Fotografies de cossos de dones grans
- BLOC 2 (**Annex 3.2**): Fotografies d'actituds d'afecte entre persones grans
- BLOC 3 (**Annex 3.3**): Fotografies d'expressió sexual en persones grans.

Es demanava que les persones que emplenaven el qüestionari descrivissin què els hi transmeten els diferents grups d'imatges en una resposta curta, s'hi podien incloure adjectius, sentiments, sensacions, pensaments, etc.

L'objectiu d'incloure aquestes preguntes de caire més subjectiu va estar captar l'actitud dels participants enfront del tema a través d'imatges reals, com a mode d'exemple pràctic.

4.4. Entrevistes semiestructurades sobre la vivència de la sexualitat a la tercera edat

Per a la segona part de la aplicació pràctica, es planteja una entrevista semiestructurada amb preguntes obertes: algunes més relacionades amb qüestions afectives i altres més de tipus sexual.

Es planteja un guió d'entrevista que podeu consultar a l'**Annex 4**, però al tractar-se d'una entrevista semiestructurada, la finalitat és que les persones enquestades es sentissin lliures d'explicar o portar l'entrevista cap a on s'han sentit més còmodes.

En el cas d'una persona que és vídua, per exemple, es van obviar algunes de les preguntes (les relacionades amb qüestions de parella i actualitat).

Atès que el tema era molt personal no s'ha pressionat en cap moment per obtenir respostes sinó que més aviat s'ha deixat les persones entrevistades explicar la seva experiència de vida afectiva/sexual.

Una de les entrevistes va tenir una durada de 50 minuts mentre que una altra va durar 20 minuts, de manera que s'ha respectat la predisposició a parlar o tocar uns temes o altres de cadascuna de les persones entrevistades.

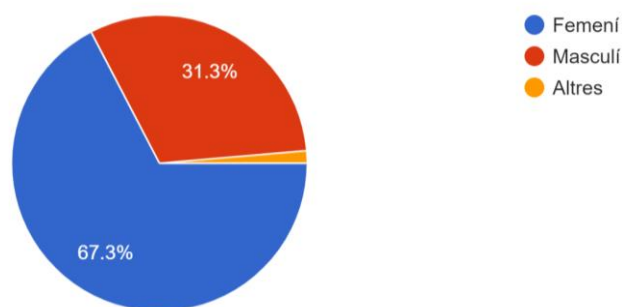
5. RESULTATS

5.1. Resultats i anàlisi del qüestionari

A continuació s'analitzen els resultats dels qüestionaris del meu Treball de Recerca. Els qüestionaris es van enviar via xarxes socials i mitjançant difusió al meu propi centre educatiu (Institut Cambrils), i van estar oberts durant un període de quatre setmanes, del 21 de novembre al 18 de desembre.

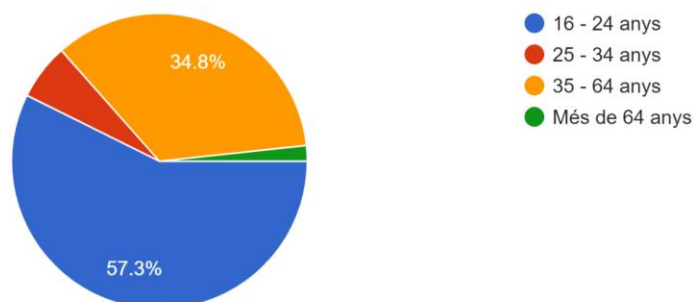
5.1.1. Perfil de les persones enquestades

Un total de 294 persones van respondre al qüestionari.

GRÀFIC 1: Sexe de les persones enquestades

De les 294, un 67,3%, és a dir, 198 persones són dones. Una gran majoria en comparació als homes que ocupen un percentatge del 31,3% (92 persones).

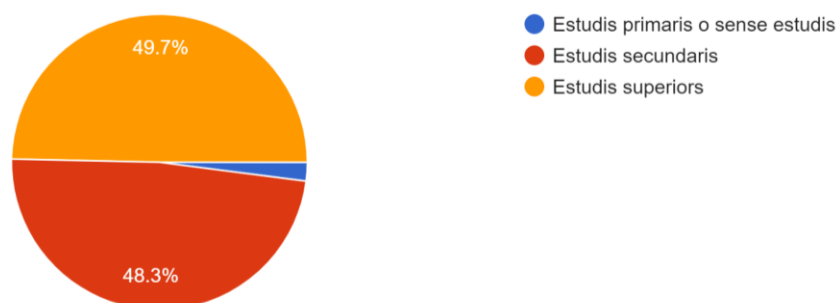

GRÀFIC 2: Grups d'edat de les persones enquestades

Quant a la edat dels participants, per una banda, s'observa un gran predomini dels 16 - 24 anys que abasten més de la meitat del total de persones, 168. La segona franja més abundant és la dels 35 - 64 anys, que ocupa un 34,8%. Per l'altra banda, dels 25 - 34 anys tan sols van participar-hi 18 persones; i de més de 64 anys, 5.

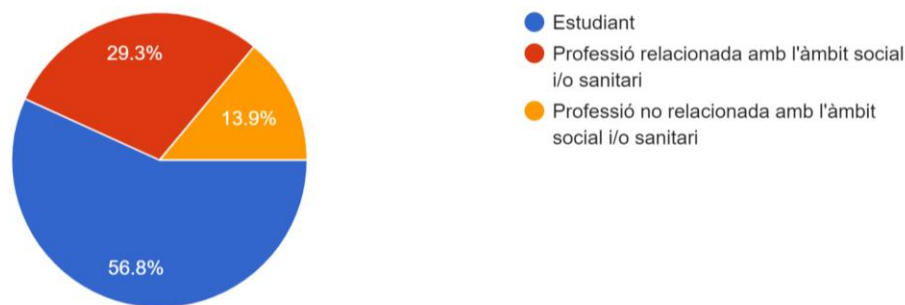
Vull remarcar la dificultat per arribar a persones més grans de 65 anys per la via de la difusió de l'enquesta per xarxes socials i al meu centre educatiu. El fet que la difusió la fes jo mateixa i els contactes dels meus pares fa que el gruix de les edats de les persones que han respost l'enquesta estigui entre els 16 i 24 anys i entre els 35 i 64 anys.

Aquest fet em va decidir a portar a terme una entrevista semiestructurada adreçada específicament a persones més grans de 65 anys per tal de copsar l'opinió del col·lectiu al qual s'adreça el meu treball de recerca.

GRÀFIC 3: Formació de les persones enquestades

Entre les persones que han contestat l'enquesta, del grup de 16 a 24 anys trobem persones que estan cursant estudis secundaris, aquest fet és conseqüència de la difusió de l'enquesta entre els meus contactes i la difusió al meu centre educatiu. Cal destacar que gairebé l'altre 50% de persones enquestades tenen estudis superiors.

GRÀFIC 4: Perfil professional de les persones enquestades

Un 49,7% de les persones que han respost l'enquesta tenen estudis superiors i un 29,3% de persones estudis relacionats amb l'àmbit social o sanitari. Es va fer difusió de l'enquesta per part de la tutora del TDR (de formació psicòloga), una infermera del Centre d'Atenció Primària i dels meus pares que treballen en l'àmbit social i sanitari respectivament. Vaig decidir incloure el perfil professional en l'enquesta pel possible biaix que podia suposar el fet que les persones que responguessin l'enquesta estiguessin més sensibilitzades amb aquest tema en treballar en àmbits que tenen a veure amb relació amb persones adultes grans.

5.1.2. Resultats dimensions 1, 2, 3 i 4

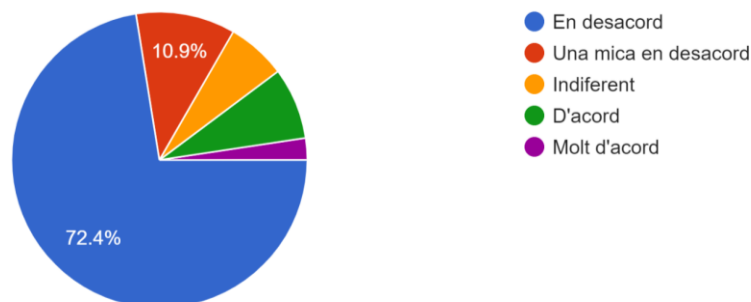
Seguidament s'analitzen les preguntes del Qüestionari d'actituds respecte a la sexualitat en la tercera edat, per a una millor comprensió i anàlisi, no s'han agrupat segons la seva disposició original al qüestionari sinó segons les quatre dimensions en que es distribueixen segons la seva temàtica i finalitat.

Es realitzarà una comparativa amb els valors màxims obtinguts de cada grup d'edat, contrastant entre aquests. Als Annexos 9 i 10 trobareu taules comparatives amb tots els valors, dividits o no segons les dimensions del treball (Taula 2 i Taula 1, respectivament).

També s'inclou un percentatge mitjançant una regla de tres amb el total de persones i la resposta més votada per a facilitar la comparació entre els diferents grups d'edat, ja que a cada grup hi ha un total de persones molt desigual (168 de 16-24 anys, 18 de 25-34 anys, 102 de 35-64 anys i 4 de +64).

A) Dimensió 1: *Desig sexual*

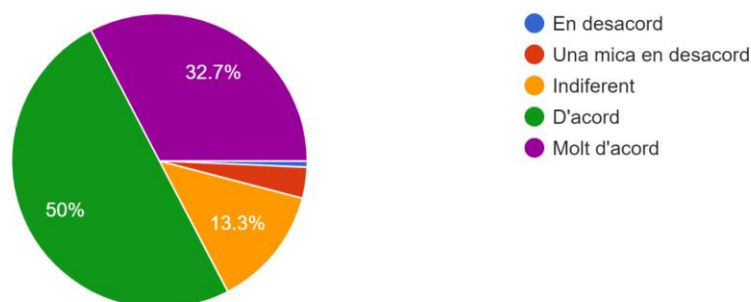
A.1. Les persones grans han de reprimir els seus desitjos sexuals.

GRÀFIC 5: Les persones grans han de reprimir els seus desitjos sexuals. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
En desacord	112	En desacord	15	En desacord	82	En desacord	2
66,7%		83,3%		80,4%		50%	

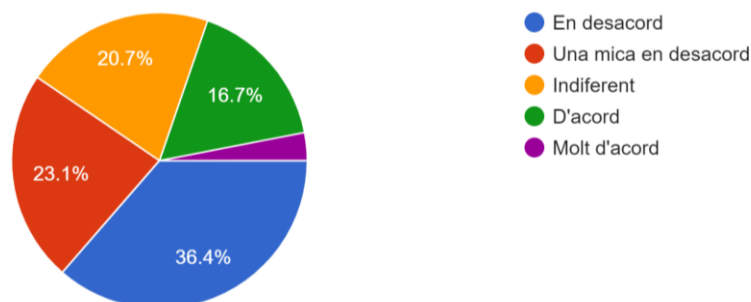
A.2. Els adults majors de 65 anys tenen desitjos sexuals.

GRÀFIC 6: Els adults majors de 65 anys tenen desitjos sexuals. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
D'acord	46	D'acord	9	D'acord	52	Molt d'acord	4
27,4%		50%		51%		100%	

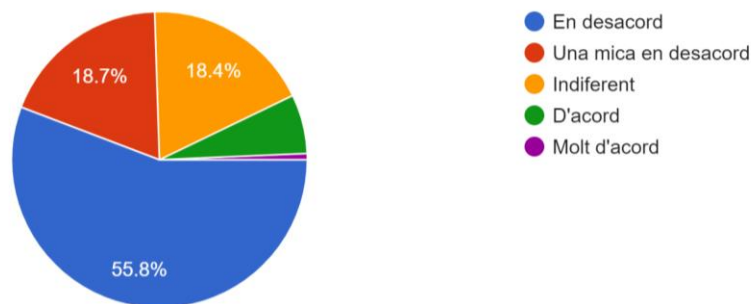
A.3. Gran part dels homes majors de 65 anys són “vells verds”.

GRÀFIC 7: Gran part dels homes majors de 65 anys són “vells verds”. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Una mica en desacord	47	En desacord	7	En desacord	62	En desacord	2
28%		39%		60,8%		50%	

A.4. Les persones grans, de forma general, no tenen fantasies sexuals.

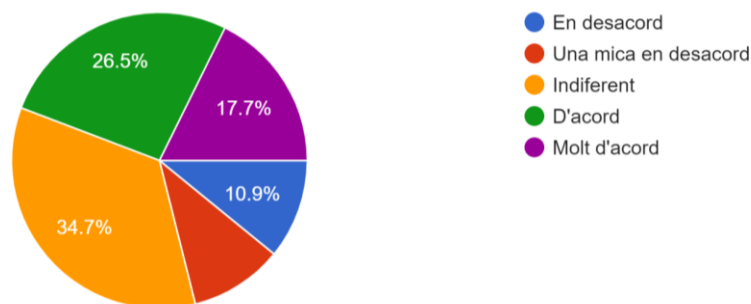

GRÀFIC 8: Les persones grans, de forma general, no tenen fantasies sexuals. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
En desacord	78	En desacord	13	En desacord	71	Una mica en desacord	2
46,4%		72,2%		69,6%		50%	

B) Dimensió 2: Pràctiques sexuals relacionades amb la joventut

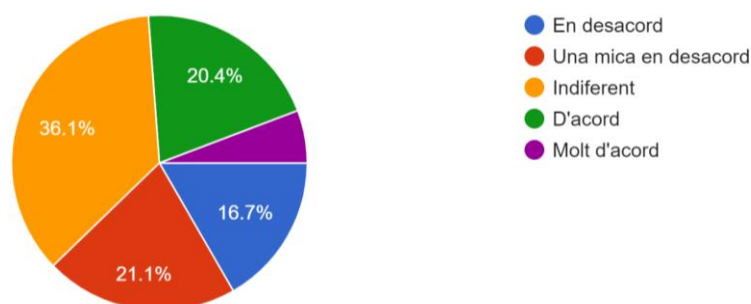
B.1. Considero acceptable la pràctica del cibersexe a persones majors de 65 anys.

GRÀFIC 9: Considero acceptable la pràctica del cibersexe a persones majors de 65 anys. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Indiferent	64	Molt d'acord	8	D'acord	33	Indiferent	4
38%		44,4%		32,3%		100%	

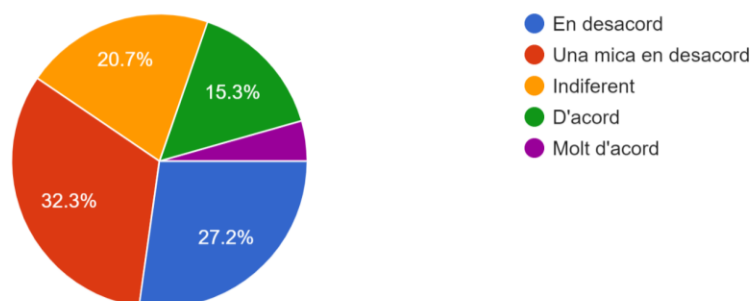
B.2. Les persones grans practiquen una alta varietat de postures sexuals.

GRÀFIC 10: Les persones grans practiquen una alta varietat de postures sexuals. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Indiferent	66	D'acord / Indiferent	5	D'acord / Indiferent	34	Una mica en desacord	2
39,2%		27,7%		33,3%		50%	

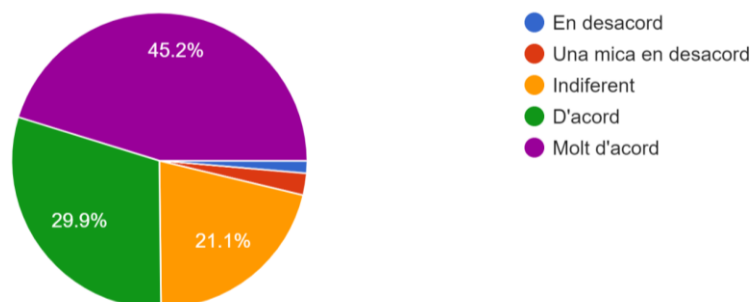
B.3. Les persones grans realitzen les mateixes pràctiques sexuals que les persones joves.

GRÀFIC 11: Les persones grans realitzen les mateixes pràctiques sexuals que les persones joves. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
En desacord	63	Una mica en desacord	7	Indiferent	34	En desacord/Una mica en desacord	2
37,5%		38%		33%		50%	

B.4. Em desagradaria veure a dues persones grans comprant a una sex shop.

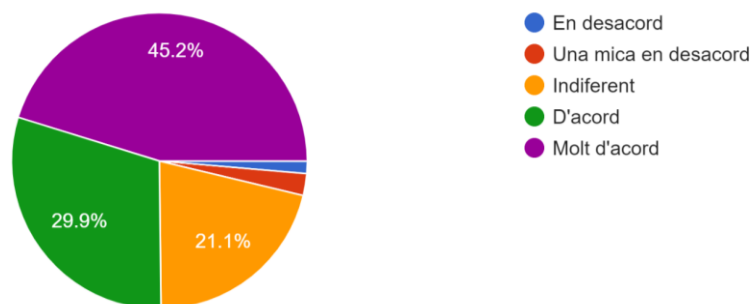

GRÀFIC 12: Em desagradaria veure a dues persones grans comprant a una sex shop. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
En desacord	67	En desacord	13	En desacord	52	D'acord	3
39,8%		72,2%		50,9%		75%	

C) Dimensió 3: Relacions en la societat contemporània

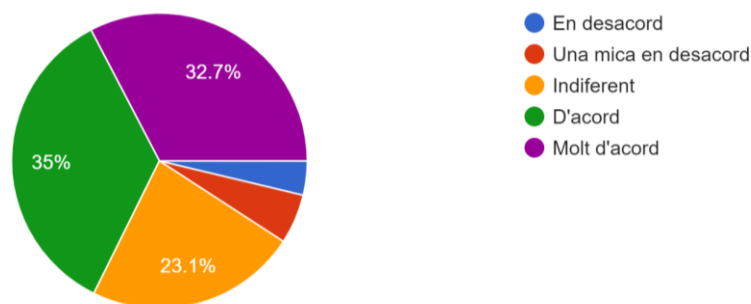
C.1. Em sembla acceptable que les persones grans majors de 65 anys utilitzin joguines eròtiques/sexuals.

GRÀFIC 14: Em sembla acceptable que les persones grans majors de 65 anys utilitzin joguines eròtiques/sexuals. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Molt d'acord	67	Molt d'acord	13	Molt d'acord	52	En desacord	3
39,9%		72,2%		50,9%		75%	

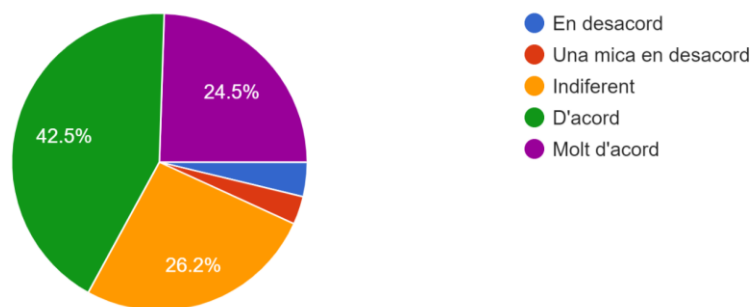
C.2. És acceptable que els ancians siguin oberts respecte a la seva sexualitat en públic.

GRÀFIC 13: És acceptable que els ancians siguin oberts respecte a la seva sexualitat en públic. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
D'acord	60	Molt d'acord	10	D'acord	38	En desacord/Indiferent	2
35,7%		55,5%		37,2%		50%	

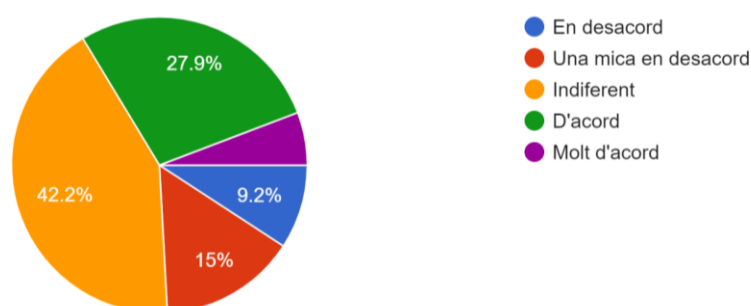
C.3. Seria adequat que existís un programa a un mitjà de comunicació sobre la sexualitat en persones grans.

GRÀFIC 15: Seria adequat que existís un programa a un mitjà de comunicació sobre la sexualitat en persones grans. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
D'acord	72	Molt d'acord	9	D'acord	44	D'acord	2
42,8%		50%		43,13%		50%	

C.4. La majoria de les persones grans es masturben.

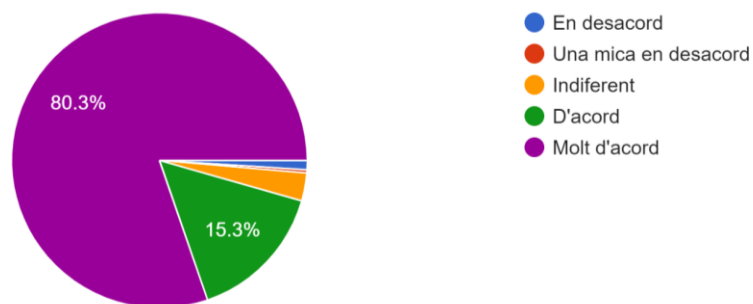

GRÀFIC 16: La majoria de les persones grans es masturben. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Indiferent	66	Indiferent	8	Indiferent	49	Un vot de cada	
39,2%		44,4%		48%		25% cada opció	

D) Dimensió 4: Expressions públiques

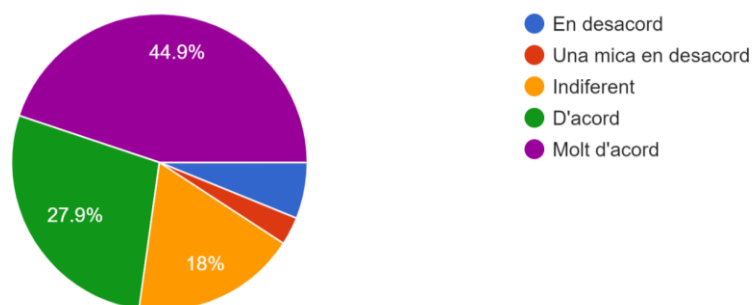
D.1. És agradable veure una persona gran lliurar un detall romàntic a la seva parella.

GRÀFIC 17: És agradable veure una persona gran lliurar un detall romàntic a la seva parella.
(Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Molt d'acord	131	Molt d'acord	16	Molt d'acord	83	Molt d'acord	4
78%		89%		81,3%		100%	

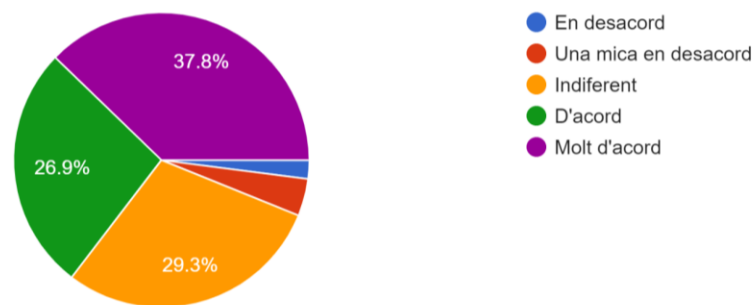
D.2. És agradable veure a una parella de persones grans acariciant-se.

GRÀFIC 18: És agradable veure a una parella de persones grans acariciant-se. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Molt d'acord	63	Molt d'acord	8	Molt d'acord	56	Molt d'acord	3
37,5%		44,4%		55%		75%	

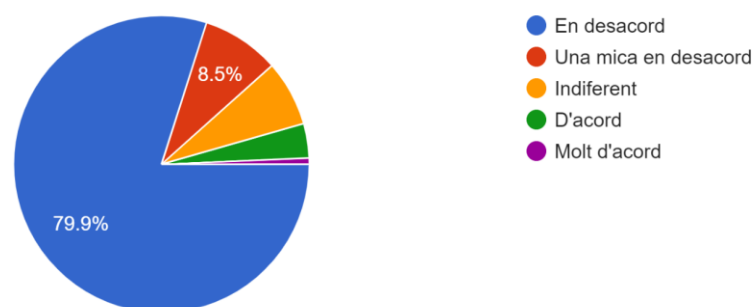
D.4. És agradable veure a una parella de persones grans besant-se en públic.

GRÀFIC 19: És agradable veure a una parella de persones grans besant-se en públic. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
Indiferent	58	Molt d'acord	8	Molt d'acord	49	D'acord	3
35%		44,4%		48%		75%	

D.4. Les persones grans que demostren el seu amor en públic es veuen ridículs.

GRÀFIC 20: Les persones grans que demostren el seu amor en públic es veuen ridículs. (Resultats generals)

EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
En desacord	131	En desacord	17	En desacord	82	En desacord	3
78%		94,44%		80,3%		75%	

5.1.3. Resultats blocs de fotografies 1, 2 i 3

Finalment, l'anàlisi dels resultats de les preguntes sobre las fotografies de la sèrie fotogràfica *L'art de vieillir*, d'Arianne Clément.

Per a una millor comprensió i presentació de les dades, s'ha realitzat un recompte de quines han estat les respostes més concurrens a cada grup d'edat a la pregunta *Describeix què et transmeten les següents imatges (adjectius, sentiments, sensacions, pensaments, etc.)* de cadascun dels tres blocs.

A la taula següent hi estan representats els valors, però per a una vista més detallada dels resultats en la seva totalitat, podeu consultar l'**Annex 7**.

BLOCS FOTOGRAFIES	SENSACIONS MÉS REPETIDES	16-24	25-34	35-64	+64
COSSOS DE DONES GRANS	Indiferència	32	2	5	0
	Felicitat, alegria	27	5	27	0
	Incomoditat, desagradable	15	0	0	1
ACTITUDS D'AFECTE	Amor, tendresa,	76	9	60	2
	Indiferència	12	0	1	0
EXPRESSIÓ SEXUAL	Admiració, autoestima, seguretat	6	1	7	0
	Sexe, plaer, erotisme, amor, desig	28	4	48	3
	Incomoditat, fàstic, desagradable	32	1	1	1
	Indiferència	30	1	4	0

5.2. Resultats i anàlisi de les entrevistes

Vaig portar a terme tres entrevistes a dones majors de 70 anys per disposar de la opinió en primera persona sobre el tema del meu treball, incloent les seves vivències, opinions i històries de vida quant a la seva vida afectivosexual.

De totes tres entrevistes, en destaco la falta d'informació sobre tots els temes que concerneixen la sexualitat, les entrevistades tota l'estona parlaven del gran tabú al voltant del tema que pràcticament tenia zero visibilitat social a la seva època, i de com aquesta falta d'educació sexual les portava a la plena ignorància. No es parlava de cap aspecte de la sexualitat, inclosos la menstruació o l'embaràs, a cap lloc, ni a l'àmbit familiar o escolar, ni amb les amigues. Ni tan sols amb les seves mares.

“Antes estábamos como tontas, con los ojos cerrados...”

Entrevista a J.M.M.

“Una prima mía vivía sola con sus hermanos y su madre que no le explicaba nada. Porque yo sí que veía las bragas de mis hermanas, y sabía algo de que algo había, ¿No? Porque veía las bragas

manchadas, pero ella en su casa no veía nada. Y cuando le vino la regla, ¡Llorando y pensando que se le había reventado el estómago!”

Entrevista a A. H.

“No nos dejaban ser nosotras.”

Entrevista a A. C.

A les entrevistes també esmentaven l'impacte que va tenir aquesta desinformació en el moment en que van iniciar la seva vida sexual, totes tres després del matrimoni, no se sentien preparades, ni tenien massa idea de què fer o si ho havien de gaudir, el fet de no tenir cap informació generava sentiments de por.

També ha emergit en els tres casos la repressió que patien a l'època. Parlar de sexe, fer el sexe o pensar el sexe els hi generava sensació de por o de que estaven fent alguna cosa malament, les feien sentir culpables pel fet ser humans. Perquè l'ésser humà és un ésser sexual.

El tabú era immens i abastava totes les edats i gèneres, però en totes tres entrevistes s'ha parlat d'una gran diferència entre home i dona. Les dones havien de lidiar amb una sèrie de categoritzacions pejoratives que no afectaven als homes: per exemple, el fet d'haver tingut més d'una parella, de tenir relacions sexuals abans del matrimoni, de casar-se massa tard,...no penalitzava els homes però sí les dones. Tothom estava pendent del que feien o deixaven de fer, no tenien cap tipus de llibertat.

“No, no estaba tan mal visto. Aunque ya los hombres tampoco lo hacían, porque la mujer ya sabía las consecuencias; dejaba de ser una mujer decente y virgen, ya era una puta, se dice.”

Entrevista a J.M.M.

“Una del pueblo siempre decía: “Escucha eh, que las mujeres hoy son como los cristales, como se empañen, ya...”. Es decir que como te vieses que te tocaban o algo, ya no valías nada. Así era la vida de novios de aquel entonces.”

Entrevista a A. H.

“En esa época cuando llevabas unos años siendo novia, si no te casabas con él, ya te tocaba casarte con un viudo, o con un hombre mayor, con un solterón, con alguno pobre que tuviese algún defecto físico,... Si llevabas 5 o 6 años de novia ya después no podías estar con otra persona.”

Entrevista a A. C.

Per tant podem veure que la diferència de gènere en aquest tema també era molt significativa en detriment de les dones.

Podeu consultar les transcripcions completes de les tres entrevistes realitzades a l'**Annex 10**.

6.CONCLUSIONS

Per a concloure l'estudi sobre la percepció de diferents grups d'edat sobre la sexualitat a la tercera edat i l'opinió del mateix col·lectiu, a continuació s'exposen les conclusions extretes dels resultats de les enquestes i de les entrevistes.

El primer objectiu plantejat en aquest treball era analitzar com es viu la sexualitat a partir dels 65 anys. Bàsicament, m'he basat en les entrevistes que he portat a terme. Les persones amb qui he parlat han tingut molt poca experiència sexual, i aquesta ha estat basada en la funció reproductiva i la satisfacció de les necessitats sexuals del marit, mai les pròpies. Totes tres dones van tenir un primer contacte amb la seva sexualitat totalment estereotipat, preconcebut per la idea que al casar-se estaven obligades a tenir relacions sexuals, de la mateixa manera que abans no podien tenir cap tipus de conducta sexual. Ni amb si mateixes ni amb algú altre.

Per tant el fet que les persones enquestades vivissin la seva joventut (época d'inquietuds sexuals, descoberta del cos i relacions amb l'altre gènere) en la postguerra i l'època franquista a on hi havia una repressió enorme en tots els àmbits, inclòs el sexual, és la causa d'aquesta falta d'educació sexual, del desconeixement del propi cos i del plaer. Si això es projecta cap al futur que és l'actualitat que estem vivint, les persones grans encara conserven aquest enorme pudor, aquesta por a parlar o practicar tot el que concerneix a aquests temes, que per a ells són prohibits. No hi ha cap altra paraula.

Cito textualment una de les frases que va dir una de les dones enquestades: *“Todos tenemos sensibilidad, quién más quién menos, pero lo que pasa es que en mi generación no la hemos podido desarrollar. Porque nos era prohibido. No nos dejaban ser nosotras.”*

Després, segons la personalitat de cadascuna, han adaptat postures diferents en quant a la sexualitat dels joves d'ara, algunes ho accepten i altres no (una no i dues sí) però cap d'elles s'identifica per res amb les pràctiques actuals, i l'estigmatització que tenen és enorme, la repressió va deixar un trauma sexual col·lectiu.

Per tant podem concloure, basantme en el meu entorn proper, que la generació actual de persones grans no ha pogut gaudir de la seva sexualitat, i tampoc no és un tema primordial o que s'hagi de corregir per a ells, ja que és la única manera de viure que han conegut.

El segon objectiu plantejat és analitzar com es percep la sexualitat a partir dels 65 anys en diferents grups d'edat. Gràcies al gran nombre de persones que van respondre l'enquesta s'han obtingut dades bastant fiables i els resultats s'han presentat de forma estadística.

Hi ha hagut un aspecte comú en totes les franges i sexes, i és la idea estesa de que la sexualitat en les persones grans no ens fa fàstic fins que no és explícita. Socialment estàn ben vistes les mostres d'afecte, però en el moment en que parlem de sexe com a tal, ningú no en vol saber res. Tampoc s'accepta la nuesa, i és que existeixen un estereotips molts rígids dins dels quals no entren els cossos de persones grans, veiem la vellesa com a una enfermetat.

Observant els resultats dels qüestionaris, s'ha arribat a la conclusió de que a diferència del que se sol pensar, i a diferència dels resultats d'altres estudis com el de Urquiza et al. (2008), en que els resultats reflectien un predomini d'actituds negatives cap a la sexualitat a la tercera edat per part dels joves, al meu treball de recerca el grup d'edat dels 16-24 anys (població jove) ha obtingut resultats molt positius, superant les expectatives establertes. Més de la meitat dels joves enquestats coincideixen en que les persones grans no han de reprimir els seus desitjos sexuals a la dimensió de 1 *Desig sexual*, tot i que poc més d'un quart n'afirma l'existència. Quant a pràctiques sexuals “actuals” com el cibersexe, les joguines sexuals o la masturbació, els joves se senten indiferents.

Per tant, els resultats concorden amb els de la investigació de Orozco y Rodríguez, 2013 i Wong et al (2010) en que els joves tenien actituds amb menys prejudicis cap a l'exercici de la sexualitat en persones

grans respecte als adults grans: al meu estudi, el grup amb més prejudicis cap al tema ha estat la franja d'edat 25-34, tot i que s'ha de considerar que a la franja de 35-64, els resultats han estat més que positius (els que més) ja que la majoria de persones enquestades treballaven a l'àmbit social o sanitari, i al estar formades en aquestes branques s'ha vist que estan molt més sensibilitzades.

Finalment, el tercer objectiu que era fomentar la normalització i l'acceptació de la sexualitat de les persones grans mitjançant la seva visibilització, no té conclusions, però si s'ha abastat i de manera molt positiva. Gràcies al treball s'ha fet reflexionar a totes les persones del meu entorn sobre el tema.

S'ha donat a conèixer el treball de persones com l'Arrianne Clément, que dediquen les seves vides a treballar per a un futur millor per a tots nosaltres, per una sexualitat més lliure, per tots els qui malauradament no van poder disfrutar-la.

7. FONTS D'INFORMACIÓ

7.1. Bibliografia

Ballesterero Quinto, I., Dolores, M., Moreno, J., Cabezas, L. B., Povea López, B., Gavilán Triviño, M., Macías Seda, J., & Larios, F. L. (s. f.). MENOPAUSIA, ANDROPAUSIA, CUESTIÓN DE GÉNERO. Idus.us.es. Disponible a:

<https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/51009/menopausia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Bueno Martinez, M. B., & Vega Vega, J. L. (1998). Desarrollo adulto y envejecimiento. Síntesis Editorial.

del Treball Social, M. D. (s. f.). Sexualitat i tercera edat, una realitat amagada. UdL.cat. Disponible a:

https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/60267/balboa_gimena.pdf?sequence=1&isAllowed=y

≡

Greenberg, J. S., Hansson, R. O., & Carpenter, B. N. (1995). Relationships in old age: Coping with the challenge of transition. Family relations, 44(2), 227. Disponible a:

<https://doi.org/10.2307/584819>

Izal Fernández de Trocóniz, Maria; Montorio Cerrato, Ignacio. *El desarrollo durante el envejecimiento. Estabilidad, cambio y adaptación*. Catalunya (Barcelona): Universitat Oberta de Catalunya; 2020.

Jayne, M. (2016) Perspectives teòriques en psicologia de la personalitat. Psicologia de les diferències individuals. Barcelona: FUOC.

Joan Ferrer Riera. La sexualitat en l'adult gran. Illes Balears: Anuari de l'envelliment; 2012

Disponible a:

[http://ibdigital.uib.cat/greenstone/collect/anuariEnvelliment/index/assoc/2012_anuari_envelliment / p265.dir/2012_anuari_envelliment_p265.pdf](http://ibdigital.uib.cat/greenstone/collect/anuariEnvelliment/index/assoc/2012_anuari_envelliment/p265.dir/2012_anuari_envelliment_p265.pdf)

López, F. (2012). Sexualidad y afectos en la vejez. Madrid: Pirámide, DL.

Llanes Betancourt, C. (s. f.). La sexualidad en el adulto mayor Sexuality in the elderly. Sld.cu.

Disponible a: <http://scielo.sld.cu/pdf/enf/v29n3/enf08313.pdf>

Rev Cubana Enfermer - vol.29 número3. (s. f.). Sld.cu. Disponible a:

http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_issuetoc&pid=0864-031920130003&lng=pt&nrm=iso

Rts 208 cat. (s. f.). Hpublication.com. Disponible a:

<http://dp.hpublication.com/publication/b9a12c44/>

Trujillo, E. V. (2007). Sexualidad? mucho más que sexo. Universidad de Los Andes.

Vargas Trujillo, E. (2013). Sexualidad... mucho más que sexo : una guía para mantener una sexualidad saludable. Disponible a: <https://repositorio.uniandes.edu.co/handle/1992/8367>

Vohs, K., & Baumeister, R. (2011). Self and Identity (R. F. Baumeister & K. D. Vohs, Eds.). SAGE Publications.

(S. f.). Worldcat.org. R Disponible a: <https://www.worldcat.org/es/title/psicologia-del-desarrollo-ii-adolescencia-juventud-aduldez-y-vejez/oclc/804062170>

7.2. Webgrafia

de Martí, J. (2020, junio 29). Sector geriátrico en Cataluña. Blog Inforesidencias.com. Disponible a: <https://www.inforesidencias.com/blog/index.php/2020/06/29/sector-geriatrico-en-cataluna/>

Estructura demográfica. (s. f.). Atlas Nacional de España. Disponible a:

http://atlasnacional.ign.es/wane/Estructura_demogr%C3%A1fica

Home - eurostat. (s. f.). Europa.Eu. Disponible a: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/>

Instituto Geográfico Nacional. (s. f.). Instituto Geográfico Nacional. Ign.es. Disponible a:

<https://www.ign.es/web/ign/portal>

No title. (s. f.). Europa.Eu. Disponible a:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_PJANIND_custom_815687/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4c802ba9-e830-435d-9655-509676433a5c

(S. f.-a). Iatros.es. Disponible a:

---

http://www.iatros.es/wpcontent/uploads/humanitas/materiales/Monografia_Humanitas_1.pdf#page=30

(S. f.-b). Uib.es. Disponible a:

https://gifes.uib.es/digitalAssets/401/401707_Anuari-Envelliment-2012.pdf

(S. f.-c). Defensordelpueblo.es. Disponible a:

https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2019/06/Separata_situacion_demografi

8. ANNEXES

8.1. Testimonis i fotografies del reportatge *l'Art de Vieillir*

Merutzah, 70 anys

Diria que des que vaig tenir càncer de mama, i simultàniament vaig viure un accident de cotxe, he assaborit diàriament el miracle d'estar viva i prosperar. Tot em sembla més viu i vibrant. Em sento molt bé amb mi mateixa, així que en aquest sentit em sento atractiva.

Pel que fa a la meva sexualitat, el que ha canviat per a mi és l'expressió més lenta i lànguida de la meva sensualitat en comparació amb quan era més jove. Se sent d'una manera més profunda, i com que porto 24 anys en una relació monògama amb el meu company David (63) entre nosaltres hi ha una profunda confiança i un gran confort amb el nostre cos i els nostres desitjos.

Quan fem l'amor, la meva parella em fa sentir bonica. Em sento estimada contínuament... Però necessito recordatoris periòdics de que sóc bella.

Crec que la gent ha de repensar el seu concepte de com és una dona de 70 anys vibrant, amorosa i divertida. Encara som éssers sexuals i sensuals. Crec que hem d'acceptar les nostres "imperfeccions" derivades de la vellesa o del càncer i fins i tot mostrar-les amb orgull... Són les nostres medalles de guerra.

Christine, 88 anys

Sóc una dona sensual. M'agraden les carícies, m'agrada sentir-me algú. M'agrada sentir que la meva parella té tendresa per mi. Sempre he sigut un curiosa i això no ha disminuït a mesura que m'he fet gran. Cada nit faig la cullereta amb en Paul i l'agafo amb força entre els meus braços. Ni una mosca passaria entre nosaltres!

Participar en aquest projecte em va donar un impuls per seguir avançant. Estic orgullosa d'haver-hi participat. Sento que estic ajudant a transmetre un missatge important.

Vull animar la gent gran a ocupar el seu lloc, a no prendre's res seriosament, a continuar divertint-se, a riure, a besar-se i a estimar-se.

Lyyette, 74 anys

Sóc una dona sensual que ha tingut una sexualitat plena. No obstant això, la meva sexualitat ha canviat des que ara visc sola: la meva llibertat ha esdevingut més important.

Quan et fas gran t'has d'adaptar als canvis del teu cos, excés de pes, dolors articulars, sequedat vaginal, fatiga, disminució de la libido. El més important és aprendre a estimar el teu cos tal com és. En general, encara em sento atractiva.

Quan era més jove, el meu somriure, la meva sensualitat i la meva audàcia em feien atractiva i crec que res ha canviat.

Ravi, 73 anys

Des dels 20 als 64 anys vaig tenir una relació força excepcional amb la meva dona, amb qui vaig tenir quatre fills. Vam practicar activament tantra sexual i tao, i després de la seva mort, em va semblar impossible reconstruir aquest tipus de relació amb una altra dona, sobretot tenint en compte la meua edat. Aleshores, vaig tenir l'oportunitat de conèixer la meua parella actual amb qui tinc una vida sexual extraordinària. No és fàcil veure't envellint; quan em miro al mirall, veig la meua cara envellida, les meues arrugues, la meua calvície cada cop més pronunciada i dubto de mi mateix. També vaig tenir càncer fa 5 anys, la qual cosa va significar que vaig perdre molt múscul.

Però la meua parella, que només té 47 anys, em rep com un rei; amb ella em sento viva, totalment acceptada, creativa, desitjada, honorada...

Tinc 73 anys, la qual cosa vol dir que les meues ereccions hi són menys i no sempre són molt "sòlides". Tanmateix, la meua sensualitat, el meu erotisme i el meu desig són molt poderosos i, com que freno les meues ejaculacions i així conservo la meua energia sexual, em quedo en excitació molt més temps. Tenim dues o tres trobades sexuals a la setmana, que duren entre tres i cinc hores. El tantra i el tao sexual ajuden a gestionar els impulsos durant l'acte i a anar molt més enllà en el plaer; anem a l'orgasme per etapes, creem molta complicitat i juguem amb la intensitat del plaer sense consumir-lo.

Marie-Berthe, 102 anys

El meu pare era pintor i artesà i em va transmetre el seu amor per l'art. Per a mi, tot allò artístic és bonic: marcs, poemes, quadres, flors. En una persona, el que compta és la personalitat, la cara, el somriure i els ulls. Personalment, em trobo guapa i, quan no ho sóc, aconseguixo ser-ho! M'agrada tenir-me els cabells i portar joies, vestits i complements.

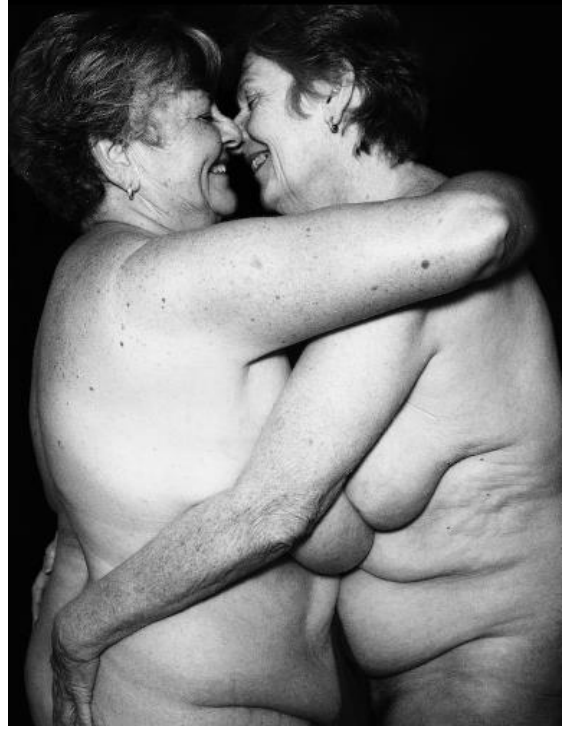
Maryette, 83 anys

Esdevenir mare és el més preuat dels regals i, encara que sempre hi hagi dolors associats a ser mare, els meus pollets m'han portat una gran felicitat. Ser àvia i besàvia és genial! Res em fa més alegria que veure els meus fills a les reunions familiars. Estic orgullós de la meua gran família i m'agradaria que tots els meus descendents fossin feliços. D'altra banda, sempre tinc por que els passi alguna cosa i em fa mal quan un dels meus passa per dificultats.

Fa molt de temps que cuido el meu marit malalt i fa temps que la nostra sexualitat s'ha convertit en tendresa. La malaltia no és fàcil per a una parella.

Vaig acceptar participar en aquest projecte per complaure a la meua néta Arianne que n'és l'instigadora. Va ser tot un repte per a mi despollar-me davant de la càmera, però estic molt content amb el resultat i no em penedeixo d'haver-ho fet.

Sempre he estat coqueta; a més, em van anomenar "el fresc". Dit això, el meu més gran lament a la vida és no haver tingut una educació. Quan un aprèn, totes les portes s'obren; en cas contrari, s'avergonyeix. Passi el que passi, aconsello a les dones joves que s'eduquin.

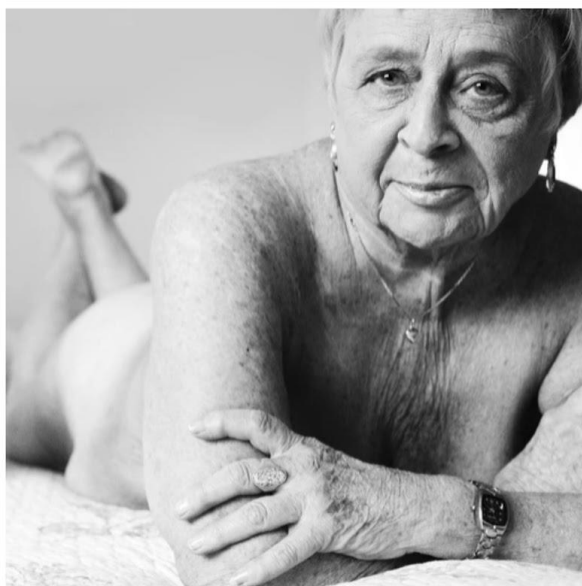
8.2. Model de qüestionari d'actituds sobre la sexualitat a la tercera edat

	En desacord	Una mica en desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord
Les persones grans practiquen una alta varietat de postures sexuals.					
Gran part dels homes majors de 65 anys són “vells verds”.					
Les persones grans han de reprimir els seus desitjos sexuals.					
Em desagradaria veure a dues persones grans comprant a una sex shop.					
La majoria de les persones grans es masturben.					
És agradable veure a una parella de persones grans acariciant-se.					
Considero acceptable la pràctica del cibersexe a persones majors de 65 anys.					
Seria adequat que existís un programa a un mitjà de comunicació sobre la sexualitat en ancians.					
És agradable veure un ancià lliurar un detall romàntic a la seva parella.					
Els ancians, de forma general, no tenen fantasies sexuals.					
És acceptable que els ancians siguin oberts respecte a la seva sexualitat en públic.					
És agradable veure una parella de persones grans besant-se en públic					
Els ancians realitzen les					

mateixes pràctiques sexuals que les persones joves.					
Els adults majors de 65 anys tenen desitjos sexuals.					
Em sembla acceptable que les persones grans de 65 anys utilitzin joguines eròtiques/sexuals.					
Els ancians i ancianes que demostren el seu amor en públic es veuen ridículs.					

8.3. Blocs de fotografies del qüestionari

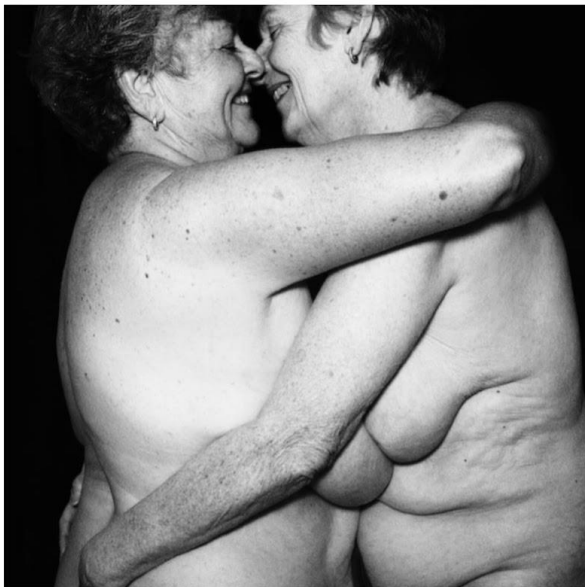
8.3.1. Fotografies de cossos de dones grans

8.3.2. Fotografies d'actituds d'afecte entre persones grans

8.3.3. Fotografies d'expressió sexual en persones grans.

8.4. Guió entrevista semiestructurada sobre sexualitat a la tercera edat

- Quina és la seva edat?
- Quan es va sentir enamorat/ada per primera vegada? Hi va tenir relacions de tipus sexual?
- Aquell primer amor va esdevenir el/la vostre marit/muller?
- (Si tenen fills) Van canviar les vostres relacions sexuals al tenir fills?
- Com han estat les relacions sexuals amb la vostra parella? Com han anat canviant al llarg del temps?
- Continuen aquestes relacions sexuals?
- En què estan basades actualment les seves relacions sexuals (petons, penetració, carícies..)? Quins sentiments li generen?
- (Si no es mantenen relacions sexuals), quin creu que és el principal motiu?
- Quines funcions creu que té la sexualitat? (de reproducció, d'afecte..).
- Creu que existeixen diferències en tema de sexualitat en la tercera edat en funció del gènere (home o dona)? Quin sexe té més lívid sexual i per què?

8.5. Autorització entrevistes

El senyor/la senyora.....autoritza la realització d'una entrevista i la seva gravació relacionada amb el treball de recerca "Sexualitat en l'adult gran" de Vera Torrente. La finalitat d'aquesta entrevista és analitzar com es viu la sexualitat a partir dels 65 anys a partir del testimoni de les persones entrevistades.

Autoritza la gravació de l'entrevista:

- No
- Sí, amb la única finalitat de facilitar la transcripció
- Sí, amb la finalitat de facilitar la transcripció i que pugui ser reproduïda

Data:

Signatura:

8.5. Resultats de l'estudi *Envejecimiento y sexualidad femenina (2014)*

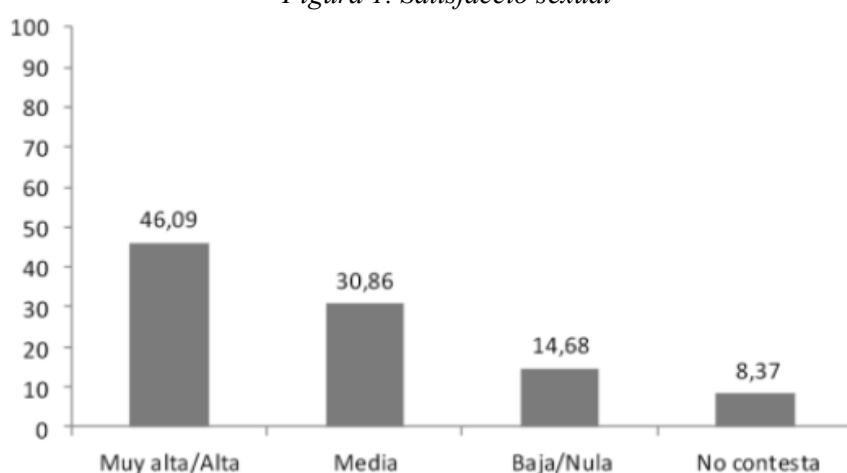
Taula 1. Perfil de les participants

Participantes		n	%	Participantes		n	%
Edad	50-59	492	67.49	Mantienes relaciones sexuales con:			
	60-69	190	26.06	Pareja afectiva			
	70 y más	47	6.45	Conmigo misma			
Opción sexual	Heterosexual	675	92.59	No marca consigo misma			
	Lesbian/ Bisexual	54	7.41	Voluntariam. abstengo			
Pareja afectiva	Si	504	69.14	Otra persona			
	No	214	29.36	Más de una persona			
	No contesta	11	1.50				

Taula 2. Pràctiques sexuals

	Sexo vaginal	Besos y caricias	Masturbación	Masturbación mutua	Sexo oral	Ninguna	Sexo anal	Cibersexo
f	463	402	368	293	275	76	57	14
%	63.51	55.14	50.48	40.19	37.72	10.43	7.82	1.92

Figura 1. Satisfacció sexual

Taula 3. Canvis desitjats

Prolegómenos y desarrollo de calidad					Mayor intensidad sexual		Mayor libertad personal		En relación a la pareja	
Más sensualidad	Más caricias	Más ternura	Más tiempo	Más intimidad	Más pasión	Más frecuencia	Menos obligación	Más iniciat	Más respeto	Menos frecuencia
31.28	29.22	23.18	18.93	9.33	29.22	29.99	17.42	14.13	4,12	4,94
816 respuestas					431 respuestas		230 respuestas		66 respuestas	

Taula 4. Evolució del desig sexual

	Ha disminuido		Ha aumentado		No ha cambiado		No contesta		Total	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
50-59 años	328	66.67	101	20.53	8	1.63	55	11.18	492	100
60-69 años	135	71.05	27	14.21	4	2.11	24	12.63	190	100
70 y más	36	76.6	1	2.13	2	4.26	8	17.02	47	100
Heterosexual	466	69.04	115	17.04	13	1.93	81	12	675	100
Lesbian/Bisexual	33	61.11	14	25.93	1	1.85	6	11.11	54	100
Total	499	68.45	129	17.7	14	1.92	87	11.93	729	100

8.6. Excel de les respostes als grups d'imatges (complet)

Edat	Descriu què et transmeten les següents imatges (adjectius, sentiments, sensacions, pensaments, etc.)	Descriu què et transmeten les següents imatges (adjectius, sentiments, sensacions, pensaments, etc.)	Descriu què et transmeten les següents imatges (adjectius, sentiments, sensacions, pensaments, etc.)	Comentaris i suggeriments.
16 - 24 anys	Felicitat	Amor	Vomits	
16 - 24 anys	alegria, felicitat, sensualitat	amor, carinyo	amor i descobriment del seu cos	me sembla super be aquest tdr <3
16 - 24 anys	no sé, porque esa gente posa mil veces mejor que yo no solo eso porque se ven tan extremadamente atractivas (no en plan de que me pongan)	que viva el amor	buena manera de resaltar a las señoras	amén
16 - 24 anys	les dos primeres me semblen boniques pero les dos ultimes no son comodas per mi de veure	em semblen molt boniques	me transtmeten conexio y intertarse trobar a un mateix	
16 - 24 anys	Empoderament, amor propi.	Amor, complicitat.	Sensualitat	
16 - 24 anys	nose	amor felicitat alegria		
16 - 24 anys	normalitat	tendresa	indiferència, ho trobo normal	si les fotos haguesin sigut amb persones joves m'haurien transmes el mateix
16 - 24 anys	llibertat, autoestima, ser un mateix	ternura, fidelitat, amor		
16 - 24 anys	llibertat, amor propi, vida i felicitat	amor, confiança, saviesa	exploració, llibertat, amor propi	
16 - 24 anys	Llibertat, sortir del tabú que hi ha en les sexualitats de la gent gran	Felicitat	Llibertat	
16 - 24 anys	.	Ternura	Fastic	
16 - 24 anys	es interessant veure com una dona s'expressa tan lliurement amb el seu cos	es bonic, em transmet amor i alegria	es una mica estrany però tampoc em repugna	vera te como el xixi soy tu noviaaaaaa
16 - 24 anys	natural, alegria, acceptacio, indiferencia, seguretat, sensualitat, normalitat	alegria, felicitat, romantic, felicitat	normalitat, descobriment, felicitat, relacions,	
16 - 24 anys	no lo sé	alegria, amor...		
16 - 24 anys	Felicitat, bellesa i vellesa, sensualitat...	MOLTA TENDRESA!!! Em sembla molt bonic que les persones grans s'estimin i ho demostrin obertament.	Em transmeten algo raro, però es el mateix que em transmetria la mateixa imatge pero amb pesones joves.	L'enquesta està molt ben elaborada.

16 - 24 anys	felicitat, confiança, amor propi, autoestima	estimació, feeling, amor	llibertat, amor propi, plaer	.
16 - 24 anys	no em transmet res, una mica de incomoditat	trobo que és bonic veure com es demostren amor i semblen molt feliços		
16 - 24 anys	felicitat, amor	amor, dolzura	plaer, amor	
16 - 24 anys	Llibertat, felicitat, comoditat	Amor, felicitat, tranquil·litat, seguretat, comunicació, afecció	Carinyo, afecte, llibertat, expressió	
16 - 24 anys	Indiferència	Amor	Indiferència	
16 - 24 anys	seguretat, felicitat	tendresa	llibertat	
16 - 24 anys	confiança en un mateix, autonomia i independència.	amor etern, tendresa	acceptació, alliberament	
16 - 24 anys	Aquesta imatge es igual que una altre imatge que pots tobar en una revista	Una parella que esta enamorada	Doncs aquestes dones estan satisfent els seus desitjos sexuals	
16 - 24 anys	hem semblen imatges normals, com una imatge d'algú jove	Hem transmeten felicitat	Aquestes dones em transmeten felicitat i que elles estan bé i contentes	
16 - 24 anys	Alegre de que les perdone grans no tinguin por a mostrar el seu costal com és	Em transmet ternura	Indiferent, respectable de que siguin feliços estant amb qui volen i fer les cosas que vulguin	
16 - 24 anys	Alegria porque les dones que apareixen semblen feliços del que estan fent	Amor ja que estan demostrant el seu amor i afecte	indiferent, si son feliços fent el que fan i disfruten	
16 - 24 anys	.	Amor	Sexe	.
16 - 24 anys	Liberalisme	Amor	Rareza	
16 - 24 anys	Sin palabras e incómoda	Muy bonito	Muy incómodo	.
16 - 24 anys	nose	nose	nose	cap
16 - 24 anys	Bonito	Amor	Erótico	No tengo ningún comentario
16 - 24 anys	Bonic, poc vist en la nostra societat.	amor, estima, carinyo	amor	
16 - 24 anys	Llibertat.	Complicitat.	Llibertat sexual.	Cap.
16 - 24 anys	Em semblen rares perquè no estic acostumatada a veure imatges sexuals de persones grans. Però són totalment naturals i no s'hauria de fer estrany veure el cos d'una àvia/avi gran nu, ja que no es fa	Felicitat, amor, complicitat	Felicitat, amor, complicitat	Molt bon treball wapa

	extrany veure el de persones més joves.			
16 - 24 anys	😬	muy bonito		
16 - 24 anys	Indiferència	Transmeten que s'estimen.	No és agradable veure- ho.	Sin comentarios.
16 - 24 anys	indiferent	amor y molt bonic	indiferent	
16 - 24 anys	Hem deixen indiferent.	Hem transmeteixen ternura i amor	Me es indiferent però algunes imatges hem produeixen repugnancia	Hem sembla un treball molt intim, casa persona tracta el tema com vol, no entenc la necesitat fe fer un treball d'aquest tema
16 - 24 anys	Naturaleza	Amor	Realitat	
16 - 24 anys	indiferència	amor	incomoditat	
16 - 24 anys	Llibertat	Amoor	Bonic	.
16 - 24 anys	En semblen bastant hoot per a una vella verda	Em transmet amor encara que una mica raro	Fàstic	
16 - 24 anys	lliure	bonic	poc vist	que vagi be el tdr
16 - 24 anys	lliure	amor	poc vist	
16 - 24 anys	naturaitat	ternura		
16 - 24 anys	.	Que es molt bonic	.	
16 - 24 anys	Llibertat d'expressió i alegria	Tendresa, amor i felicitat.	Llibertat d'expressió i felicitat	
16 - 24 anys	tristeza, paz	ternura, tristeza, amor, deseo	felicidad, sensualidad, disfrute, amor	
16 - 24 anys	Libertad y comodidad	Amor, aprecio, cariño, conexión	Realmente me parecen imágenes muy bonitas. Aceptación, diversión, conexión	
16 - 24 anys	felicitat, extranyesa, diferent	felicitat, amor	amor	
16 - 24 anys	Incómodo porque no suele aparecer pero bonito	Muy buenas sensaciones de esperanza y amor	Raro y incómodo	
16 - 24 anys	felicitat	amor	amor	

16 - 24 anys	Penso que no haurien de ser imatges d'escàndol, ja que si no ho són en persones joves perquè haurien de ser-ho en persones majors?	És molt bonic veure com dues persones es demostren afecte	Penso el mateix que a la primera pregunta, si no són "tabú" en gent jove tampoc haurien de ser-ho en gent de la tercera edat.	
16 - 24 anys	Alegría, realitat	Tendresa i amor	Mostra la realitat	
16 - 24 anys	llibertat	amor	llibertat	
16 - 24 anys	Estimar-se sense importar la edad	Amor pur i sa	Llibertat	Bon tema per descobrir
16 - 24 anys	amor propi	felicitat	amor	
16 - 24 anys	adoració, sexualitat, una etapa molt important	ternura, felicitat	admiració, sorpresa	
16 - 24 anys	Seguretat en una mateixa, empoderament, felicitat	Amor, tendresa	Experimentació d'un mateix i seguretat	
16 - 24 anys	curiositat, sorpresa	amor, afecte, somriure	sorpresa, una mica de rebuig	
16 - 24 anys	Alegria, llibertat, comoditat, saviesa	Amistat, amor, família, alegria	Llibertat, sexe, amor, confiança, amor propi	👉
16 - 24 anys	Llibertat	Amor	Art	
16 - 24 anys	Em sembla totalment normal.	Em dona una sensació agradable al veure aquestes imatges.	Llibertat.	Res
16 - 24 anys	Libertad, energía, fortaleza	Amor, vida, estim	Diferencia, sexe	
16 - 24 anys	alegría, amor, sensualidad, provocacio	amor, compañía, conexión	sexe i amor	
16 - 24 anys	Felicidad	Mas felicidad	Sin más	Que te vaya bien el trabajoooo
16 - 24 anys	Es una mica estrany ja que no estic acostumada a veure aquest tipus d'imatges	Una mica de tendresa	M'incomoden	
16 - 24 anys	felicitat amb elles mateixes i comoditat	em transmeten amor sa i real	penso que tal i com estem normalitzant tant tot el que volen transmetre aquestes fotos amb la joventut, esta genial i veure-les em transmet alegria per elles	esta genial vera tq muxo soy lau
16 - 24 anys	Una mica raro ns jajaja	Amor 🥰🥰🥰	Si s'estimen 🥰	
16 - 24 anys	Libertad	Amor	Se sienten a gusto	
16 - 24 anys	Alegria de veure a persones grans estimar el seu propi cos i no tenir prenuclis al r especte	Adorable, admiracio, alegria, ternura	Passió, admiracio de que les persones grans puguin ser lliures mostrar el seu cos i no tenir	

			prejudicis de cap tipus respecte la sexualitat	
16 - 24 anys	Dones grans lliures, segures i lluitadores que els hi dóna igual les crítiques ja que es senten molt segures amb el seu cos.	Amor etern, lleialtat, amistat, afecte, estima.	Llibertat, amor, estima, seguretat	
16 - 24 anys	em transmet sentiments, perquè són persones que pot ser tenen fantasies sexuals igual q els joves, i per ser majors no tenen q reprimir se	sentiments i pensaments	sentiments, son persones enamorades q se desitjan	q per tenir sexe no hi ha q ser joves, si dues persones s'estiman i son majors de 65 anys o tinguin l'edat q tinguin poden practicar sexe igualment
16 - 24 anys	En transmet alegria, empoderament...	Amor, carinyo		
16 - 24 anys	Mujeres comodas con su cuerpo. No me transmiten nada, gran indiferencia	Se ve a una pareja disfrutando de su mutua compañía. Es agradable	Personas queriéndose, me transmiten mucha indiferencia	
16 - 24 anys	felicitat, alliberació	amor vertader	llibertat	
16 - 24 anys	Llibertat, amor propi	Amor	Amor propi	
16 - 24 anys	Indiferente	Igual	Igyal	
16 - 24 anys	una mica d'incomoditat	tendresa	incomoditat	
16 - 24 anys	Libertat, felicitat	Amor, felicitat, desitg	Naturalitat, normalitat	
16 - 24 anys	Alegria, felicitat, esperança	Dolçor, alegria, intimitat, carinyo	Seguretat, esperança	
16 - 24 anys	Self care	Felicitat	Complicitat	
16 - 24 anys	Felicitat	Tendresa, confiança, complicitat, amor	Tendresa, felicitat, confiança	
16 - 24 anys	Comoditat amb el seu cos	Felicitat i amor etern	Amor i desig	
16 - 24 anys	Felicidad, sensualidad en el envejecimiento	Amor y felicidad	Libertad y amor propio y mutuo	
16 - 24 anys	Felicitat i confiança en el seu físic	Molt amor i felicitat, molt bonic	Representació de parelles safiques en la tercera edat, nhi ha poca representació	
16 - 24 anys	Impactant	Adorable	Libertad	

16 - 24 anys	No em transmet res en especial, esta bé que les persones adultes pugin posar per a fotos erotiques	Em sembla algo tendre i bonic	No em provoca res en especial, igual que la primera imatge. Les persones grans també tenen dret a tenir una salut sexual bona o relacions sexuald	.
16 - 24 anys	Naturalesa	Amor i pau	Experimentació	
16 - 24 anys	em sento una mica incomòmoda	em provoquen ternura	em sento molt incòmoda	
16 - 24 anys	una sensació d'acceptança, com de confort de veure a gent gran no avergonyint-se i disfrutant del seu cos sense haver de mantenir aquell aire de "respecte" amb el qual es sol tenir a les persones grans	felicitat de veure gent que pot arribar als últims anys de la seva vida amb les persones que estimen	el mateix que les primeres, és una sensació de confort, perquè és com un exemple a seguir. mai ens hauriem d'avergonyir de la sexualitat i intimitat (sanes), ja siguem joves o grans	em sembla molt interessant el treball. molta sort!!
16 - 24 anys	m'incòmoda	bonico	me incòmoda.	
16 - 24 anys	impactant, no es sol veure	adorabilitat	impacta	
16 - 24 anys	llibertat	amor	amor	
16 - 24 anys	Llibertat, Sexualitat, Amor, Autoestima	Tendresa, Objectius, Amor, Estima	Autoestima, Sexe, que el sexe no te edat	
16 - 24 anys	Un poco turbio la verdad	Bonito menos la cama	Horroros	Los yayos son muy monos cuando se hacen mimitoa y tal pero la verdad esque desde mi punto de vista no me gusta mucho la parte sexual
16 - 24 anys	Está bien 🍷🍷	Que monos	está bien	No hablo catalán
16 - 24 anys	libertad	no lo sé	no sé que responder 🤔	.
16 - 24 anys	Em semblen una mica estranyes perquè no són habituals de veure.	Personalment, no ho descriu com a agradable, però tampoc desagradable, ho trobo natural.	Em sorprenen una mica perquè les accions que hi tenen lloc no trenquen els estereotips de la gent gran.	
16 - 24 anys	Mai n'havia vist	Tendresa	Indiferent, ho veu normal	
16 - 24 anys	Em transmeten llibertat per la sexualitat de persones majors	Amor	Diversitat sexual	
16 - 24 anys	Llibertat, tranquil·litat, comoditat, realitat.	Amor, confiança, ternura, carinyo, seguretat, passió.	Curiositat, pau, tranquil·litat, confiança.	

25 - 34 anys	Infirèrència. Quina diferència hi ha que les fotografies siguin de persones grans o joves? Jo no sc fan de fer-me fotos despullada, però si hi ha gent que li agrada fer-ho doncs ok (em produeix la mateixa sensació tinguin 20 com 80, indiferència)	Demostració d'amor. No sóc molt fan d'opinar sobre fotografies. Sembla que vulguin sensurar a la gent gran, però al final són persones igual només que els hi ha passat més la vida i tenen més experiència	Opino el mateix que les 2 preguntes anteriors. No veig la diferència que les mateixes fotografies les faci algú de 30	Falta la resposta: "no ho sé", ja que no és equivalent a "indiferent"
25 - 34 anys	Mostra felicitat i acceptació versus el seu cos	Tendresa		
25 - 34 anys	Amor, desig, autoestima, superació	Carinyo, tendresa, amor, intensitat	Amor, interès, autoestima	
25 - 34 anys	Seguretat	Compromís	Valentia	
25 - 34 anys	Felicidad, respeto, alegría	Bonito, envidia para mi futuro	Inhabitual, sorprendente, admiración	
25 - 34 anys	Normal	Amor	Sexe	
25 - 34 anys	Seguretat	Tendresa	Felicitat	
25 - 34 anys	Amor propi	El valor de la vida i l'amor	Puresa	
25 - 34 anys	Alegria, acceptació, naturalitat	Amor, tendresa	Naturalitat	
25 - 34 anys	Orgullo	Ternura	Incomodidad pero me parece bien	
25 - 34 anys	Sensualitat Seguretat Autoestima	Amor Desitg Complicitat	Comoditat Felicitat Naturalitat	
25 - 34 anys	alegria, sensualitat	amor, compenetració	naturalitat	
25 - 34 anys	Libertad	Amor	Aceptación	
25 - 34 anys	empoderament, amor propi, felicitat, sensualitat	tendresa, amor, caliu	amor, sensualitat, erotisme	
25 - 34 anys	Alegria	Calidesa	Res	.

25 - 34 anys	Admiración, valentía	Ternura, amor, complicidad	Libertad	
35 - 64 anys	Sentirse agust amb un Mateix indeferentment de la edad.	Amorganes	Ganes de disfrutar del sexe amb el amor mezclat	
35 - 64 anys	Persones a gust amb el seu cos i la seva edat	Il.lusió		
35 - 64 anys	Indiferent	Tendresa	Indiferent	
35 - 64 anys	Boniques	Carinyoses		.
35 - 64 anys	Felicitat	Estimació	Desitg	
35 - 64 anys	Libertad	Felicidad	Libertad	
35 - 64 anys	Emotional	Amor cariño compañía	Pasion	Creo que toda persona tiene que experimentar y percibir las sensaciones que puede darle su cuerpo y compartirlo con la persona que quiere. Y ya se mayor o joven demostrarlo en público encuentro que es tierno, siempre y cuando no pasen a mayores.... Porque lo más íntimo son cosas de dos y hay se demuestra el amor la pasión el deseo el cariño es el sentimiento más desnudo y no debería importar las arrugas o el paso de los años. Y resumiendo QUE BONITO ES AMAR Y SER AMADO.
35 - 64 anys	Indiferent	Indiferente		No Ho ha comentarís
35 - 64 anys	Sensualitat	Amor	Llibertat	
35 - 64 anys	Naturalitat	Amor	Felicitat	S"ha de viure sempre amb la máxima naturalitat, amor i felicitat posible al final es l' unic qu'hens portarem

35 - 64 anys	Bellesa	Solçor	Sense complexes	
35 - 64 anys	Felicitat	Amor incondicional	Plaer	
35 - 64 anys	Llibertat	Amor, respecte, confiança	Aprenentatge i alliberar-se de tabús	
35 - 64 anys	Es senten sexis, guapes i felices	Amor, felicitat, estimació	Llibertat, sexualitat	
35 - 64 anys	Seguretat	Amor	Alegria	
35 - 64 anys	Llibertat, desinhibició, acceptació, autoestima.	Felicitat, complicitat, estimació, plenitud.	Deshinivició, atracció, desacomplexades.	Manca visibilitzar i normalitzar aquest tema. Sorpresa agradable al trobar-me aquest tema en la temàtica del qüestionari i curiositat per conèixer més sobre l'autora i treball d'aquestes fotografies.
35 - 64 anys	Llibertat, felicitat	Amor	Naturalitat	
35 - 64 anys	Alegria, libertad	Me encanta, amor, cariño, ilusión	Amor, naturalidad, libres	La sexualidad es una parte de nuestro cuerpo y nuestras necesidades, que no deberían de ser tabú.
35 - 64 anys	Felicitat	Felicitat	Normalitat	
35 - 64 anys	Felicitat	Tendresa	Passió	
35 - 64 anys	Naturalitat	Amor i tendresa	Complicitats	Bona feina i treball molt necessari
35 - 64 anys	Alegria plaer tranquilat	Amor	Sexualitat amor alegria	
35 - 64 anys	Naturalitat i benestar	Romanticisme i amor	Disfrute i sexe	Que cadascú visqui la sexualitat com vulgui tingui l'edat que tingui
35 - 64 anys	Felicitat, seguretat	Tendresa, carinyo, amor	Tendresa, amor, desig	
35 - 64 anys	Alegria	Amor	Sexe	
35 - 64 anys	Respecte	Tendresa	Llibertat	

35 - 64 anys	Alegria i tendresa	Felicitat	Erotisme	
35 - 64 anys	Felicitat i seguretat en si mateixa	Amor, complicitat, felicitat	Sensualitati	
35 - 64 anys	Persones admirables perquè no tenen en mostrar-se tal i com són	Bondat, il.lusió, carinyo	Erotisme a la tercera edat	
35 - 64 anys	Ternura	Emoción	Indiferent	
35 - 64 anys	Alegria,sensualitat i bellesa	Felicitat, amor i complicitat	Amor, llibertat i autoconeixement	
35 - 64 anys	Felicitat llibertat	Emocions alegria	Felicitat il.lusio	
35 - 64 anys	Ternura amor	Amor nor	Normalitat	
35 - 64 anys	Simpatia, tendresa, erotisme	Amor, alegria, felicitat	Erotisme, amor	
35 - 64 anys	Felicitat	Amor	Sexe	
35 - 64 anys	Felicitat	Amor	Passió	
35 - 64 anys	Normalitat	Normalitat, tendresa	Normalitat, tendresa	
35 - 64 anys	Sensualitat	Amor	Sexe	
35 - 64 anys	Una mujer sin complejos libre	Amor verdadero precioso	Cualquiera de nosotros si llegamos a esa edad	
35 - 64 anys	Llibertat	Amor	Amor	Bona feina i segueix així
35 - 64 anys	Bellesa	Amor		
35 - 64 anys	Diversio, naturalitat	Tendresa, amor	Felicitat	
35 - 64 anys	Satisfaccio	Felicitat	Plaer	
35 - 64 anys	Felicitat	Tendresa	Plaer	Les persones grans no són ni han de ser tractades diferents a altres edats en el sexe

35 - 64 anys	Felicitat	Tendresa	Diversió	Cal deixar de veure la vellesa com una malaltia, cadascú ha de decidir com viure-la i viure-la lliurement
35 - 64 anys	Admiració, respecte,	Tendresa, enveja, amor, felicitat	Llibertat, posar per davant a un mateix	
35 - 64 anys	Felicitat, seguretat i llibertat.	Complicitat	Amor	
35 - 64 anys	Llibertat	Romanticisme	Gaudir	
35 - 64 anys	Normalitat,	Alegria, felicitat	Sexualitat,	
35 - 64 anys	Acceptacion de si mismos	Cariño	Naturalidad compartida o solitaria	La sexualidad en personas grans transmet confiança, sensualitat emocional, amor
35 - 64 anys	Naturalitat, acceptació, felicitat	Amor i tendresa	Llibertat, sexualitat	
35 - 64 anys	Salut	Amor	Sexualitat	
35 - 64 anys	Felicitat	Molt d'amor i felicitat	Pocs prejudicis	La maduresa en qualsevol aspecte es increïble!!!
35 - 64 anys	Bellesa	Amor	Compartir i fruit de la vida	
35 - 64 anys	Admiració	Enveja	Admiració	N'hauríem d'aprendre
35 - 64 anys	Acceptació	Felicitat	Seguretat	
35 - 64 anys	Naturalitat	Amor	Diversió	
35 - 64 anys	llibertat, comoditat, naturalitat, espontaneïtat, posturo	diversió	naturalitat	
35 - 64 anys	Felicitat, alegria, vida, gaudir	Amor, tendresa, estima, admiració	Amor, sexe, estima	
35 - 64 anys	Saviesa i autoconeixement	Amor	Sense complexes	
35 - 64 anys	Admiració, plenitud, vida	Ganes, enveja, somnriure	sensualitat, sexualitat, ganes	En l'apartat de sexe en comptes de "Altres" seria més correcte utilitzar "No binari"

35 - 64 anys	Relax, tranquil·litat, diversió	Afecte, amor, companyia	Sexe, relacions, contacte, disfrutar, compartir	Interessant parlar d'aquest tema. S'ha de disfrutar fins el final 😊
35 - 64 anys	Felicitat	Felicitat	Llibertat	
35 - 64 anys	Diversió	Tendresa	Reivindicació	
35 - 64 anys	Transmeten felicitat, alegria	Tendresa	Amor	
35 - 64 anys	Llibertat, felicitat	Amor, confiança, seguretat		
35 - 64 anys	Empoderament femení. Llibertat.	Amor madur.	El sexe no té edat límit	
35 - 64 anys	Alegria, felicitat, maduresa, bellesa	Amor	Amor, desig, autoconeixement, curiositat	
35 - 64 anys	Amor	Amor	Amor	Existen si varias formas de amor y de amar
35 - 64 anys	Vellesa, alegria, fantasia	Amor, carinyo, afecte, tendresa	Sexe, gaudiment,	
35 - 64 anys	Alegria	Felicitat	Diversio	
35 - 64 anys	A mi me parece bien, pero me deja indiferente	Mucho amor en estas imágenes, me hace feliz verlas	Cada uno su gusto, pero no hace falta mostrarlo en público pienso	
35 - 64 anys	Tendresa, bellesa	Amor	Plaer	
35 - 64 anys	Dulzura	Complicidad	Experiencia	
35 - 64 anys	Tendreses	Amornaturalitat	Naturalitat	Bon treball, la sexualitat es per sempre
35 - 64 anys	Alegría, plaer, naturalitat, vida	Amor, carinyo, tendre	Erotismo, sede, amor	Molt boniques les fotos
35 - 64 anys	Llibertat	Tendresa	Plaer	
35 - 64 anys	Erotisme	Estimar	Desig	
35 - 64 anys	Estupendament	Alegria	Estpendament	

Més de 64 anys	no me gusta	Ternura	No me agrada	
Més de 64 anys	Agradable	Atmiracio i amor	Desig sexual , atracció	Emocionant
Més de 64 anys	Erotisme	Tendresa	Exitació	La sexualitat no té edat
16 - 24 anys	Indiferència	Ternura	Indiferència	
16 - 24 anys	son fotografies q qualsevol persona pot fer i dona igual l'edat	em transmet q totes les fotos son boniques	em sembla raro aquestes fotografies pero qualsevol persona les por fer	cap
16 - 24 anys	Orgull, acceptació, en certa forma empoderament	Tendresa	Goig	
16 - 24 anys	Valentia	Amor	Sexualitat	
16 - 24 anys	No em transmet res	Em sembla bonic	Indiferent	
16 - 24 anys	Indiferent	Amor	Indiferent	
16 - 24 anys	indiferència	tendresa	indiferència	
16 - 24 anys	Sembla que aquestes dones estàn orgullosos del seu cos, i no els importa demostrar-ho als demés.	Doncs, hem transmet que l'amor encara segueix present a la tercera edat, i que es bonic	Suposo que hem transmet el mateix que a les primeres imatges que he dit abans, i que encara hi han ganes de tindre relacions sexuals en aquelles edats.	
16 - 24 anys	indiferent	bonic	indiferent	
16 - 24 anys	Erotisme, llibertat	Amor, puresa	exploració sexual	
16 - 24 anys	Em fan gracia, pero per que les persones que surten transmeten felicitat.	Em fan sentir indeferent.	Em fan sentir incòmode.	
16 - 24 anys	No ho sé, m'hes bastant indiferent, sembla gent gran sense inseguretats de mostrarse al mon	Em transmeteixen felicitat, que hi ha amor en els avis encara l'edat.	Em fan sentir una mica incòmode	
16 - 24 anys	Incomoditat	Ternura	Desagradable	Si
16 - 24 anys	Incomoditat	tendresa	poc agradable	No

16 - 24 anys	Em transmeten bastanta indiferència. La d'adalt a la dreta em transmet certa incomoditat	Em fan sentir tendresa i confiança. Són imatges boniques i agradables	Una mica d'incomoditat.	En cas de que l'objectiu del treball sigui visibilitzar aquest tema, no hi trobo el sentit. Vull dir, és realment necessari visibilitzar aquest tema? Què motiva aquest treball?
16 - 24 anys	Incomodidad	Indiferencia	Incomodidad	
16 - 24 anys	Llibertat	Que monos	Engunia	No m agrada
16 - 24 anys	Indiferencia	Indiferencia	Indiferencia	
16 - 24 anys	indiferències	indiferencia	indiferencia	Indiferència
16 - 24 anys	Indiferencia 😊	Indiferencia 😊	Indiferencia	
16 - 24 anys	Una mica desagradable	Em transmet ternura i són monos	Indiferent, però una mica desagradable i incòmode	
16 - 24 anys	Indiferencia	Idiferencia	Ni idea	Indiferent
16 - 24 anys	res	res	res	
16 - 24 anys	Incomoditat	Amor(supongo)	Incomoditat	
16 - 24 anys	sensación extraña	felicidad	cariño	
16 - 24 anys	Indiferència	Es deuen sentir bé	Indiferència	
16 - 24 anys	llibertat	amor	llibertat	és peculiar però està bá
16 - 24 anys	No se	No se		
16 - 24 anys	Doncs son unes grans sense roba que semblen bastant feliçes , pero no m'agrada gaire aquestes imatges	Son persones grans mostrant mostra d'amore amb les seves parelles.	No es del meunagrament veure aquestes imatges	
16 - 24 anys	Gracia,	Amor	Extrany	
16 - 24 anys	Tofu	Tofu i Viagra	Tofu i Viagra, molta Viagra	Si bebes no conduzcas, ministerio del interior, gobierno de España
16 - 24 anys	nada	ternura	res	no tin cap comentari
16 - 24 anys	indiferente	amor	libres	cap, bon treball!!!! pero el de mi hermana es mejor (es broma)
16 - 24 anys	Indiferencia	Incomodidad	Bien	
16 - 24 anys	Indiferencia	Ternura	Incomoditat	

16 - 24 anys	llibertat, joventut de ment	felicidad	alliberament	
16 - 24 anys	Indiferente	Cariño	Indiferencia	
16 - 24 anys	Ta buena la yaya	Muy bonito	Hay mi madre cuanto peluche	
16 - 24 anys	No em semblen atractives pero transmeten felicitat	Em sembla bonic que les persones grans es segueixin estimant despres de tants anys	La nuesa pública no m'agrada en tots aspectes	
16 - 24 anys	Indiferent	Amor, estima	Indiferent	
16 - 24 anys	Indiferent	Indiferent	Indiferent	Res
16 - 24 anys	Felicitat	Amor	Desitg	
16 - 24 anys	Són fotos que exposen la bellesa del cos humà de persones grans.	Em transmet molta alegria perquè és molt entranyable i bonic veure la manera de com s'amen	Dona molt de gust veure que te encara les persones grans no perden mai les ganes i el desig.	Formulari molt ben elaborat.
16 - 24 anys	Vellesa i autoestima	Amor i estima	Plaer, tot i que no s'em fa molt agradable	Bon Tdr :)
16 - 24 anys	Asquetw	Amor	Asquete	
16 - 24 anys	alegría, confianza	amor, felicidad	sensualidad	
16 - 24 anys	La verdad es que nada. Simplemente mal rollo por el color de la foto	Ternura, amor verdadero	Donde están gordos es un poco desagradable	
16 - 24 anys	Es poco habitual ver este tipo de imagenes debido a que no estamos acostumbrados a ver este tipo de fotos con modelos de personas mayores	Me transmite felicidad.	Me parece raro ya que para alguien de mi edad no es muy de gusto ver a personas mayores desnudas pero alomejor para alguien mas mayor són imagenes más de su gusto. Todo y que es agradable ver la felicidad que demuestran	
16 - 24 anys	Sin más	Cariño amor	Cariño amor	
16 - 24 anys	Bona autoestima	Amor	Felicitat	
16 - 24 anys	Lliberat	Que bonic	Ta be	No

16 - 24 anys	Desagradable	Amor i felicitat	Inseguretat	Estic totalment a favor de que les persones de tercera edat s'estimin i ensenyin el seu amor en públic, és molt agradable. En canvi no se'm fa molt agradable a la vista veure a gent de tercera edat nueta.
16 - 24 anys	Indiferente	Bonito	Curioso	
16 - 24 anys	Aceptació	Felicitat, unió, amor	Erotisme	
16 - 24 anys	Me pone	Si mas	Me pone	Bien
16 - 24 anys	La normalització dels cossos femenins de totes les edats (i les dues de la dreta normalització del erotisme també)	Tendresa	Llibertat sexual, viure sense tabús o prejudicis	Quan poso que estic en descacord de que els avis mostrin afecció en públic (carícies, petons...), és perquè em molesta en general, no solament de la gent gran.
16 - 24 anys	Desagrado	Ternura?	Asco	
16 - 24 anys	És estrany, no ho disfruto, em produeix una mica d'indiferència però millor no mirar-ho	Bonic	És estrany, no ho disfruto, em produeix una mica d'indiferència però millor no mirar-ho	
16 - 24 anys	naturalesa, vitalitat, llibertat i felicitat	amor, felicitat carinyo mutu	experimentacio	
16 - 24 anys	Llibertat	Amor	Indiferencia	Son lliures per fer el que vulguin
16 - 24 anys	Mdm	Tremendo	Vaya foto	Cambiar el tema del tdr
16 - 24 anys	GRACIA	TERNURA	res	
16 - 24 anys	Nose	Felicitat y lealtat	Niidea	.
16 - 24 anys	Naturalidad	Ternura		
16 - 24 anys	Asco	Son monos	Asco	
16 - 24 anys	Felicitat, llibertat, amor propi...	estima, apreci, alegria...	amor incondicional, felicitat, estimar-te...	
25 - 34 anys	Tendresa pel fet que son valentes i en lloc d'amagar-se posin un somriure a les fotos pero en veritat trobin a faltar veure's com eren joves abans.	Respecte perquè si dues persones s'estimen quan son velles, es amor de veritat, pero incomoditat pel fet de saber que un dia jo tambe sere vell i tindre aquesta apariencia.	Se'm fa una mica incommode veure aquestes imatges porque no em semblen atractives.	Mis respetos per haver abordat temes tabu com aquest.

25 - 34 anys	Libertad	Amor	Pasion	
35 - 64 anys	Mujeres llenas de vida	Felicidad	Realidad	
35 - 64 anys	Madurez	Amor	Sexe	Hecho
35 - 64 anys	Felicidad	Amor	Res	
35 - 64 anys	Felicidad	Ternura	Deseo	
35 - 64 anys	Una sensacio agradable	Una sensacio de amor	Sentimental erotics	Son imágenes que Avui en día ya no hi ha tabu.
35 - 64 anys	Sexualitat	Amor	Provocatives	-
35 - 64 anys	Indiferència	Simpatia	Indiferència	
35 - 64 anys	Sensacions	Sentiments	Adjectius	
35 - 64 anys	Tranquilidad	Felicidad	Normalidad	
35 - 64 anys	Orgull	Felicitat, amor, companys	Satisfacció, plenitud, goig	

35 - 64 anys	Fotos superiores, parecen contentas y ello me agrada. Fotos inferiores, no me dicen mucho... me son indiferentes.	Me transmiten mucho amor y alegría	De como me gustaría a mi ser de mayor	He encontrado a faltar una posible respuesta de "No lo se"... se hacían muchas preguntas que he contestado "Indiferente" porque en realidad no sabía la respuesta, creo que ha estado mal planteadas las preguntas para una respuesta mas certera... se pide valorar afirmaciones que solo pueden contestar las personas mayores... y entiendo que cuando se hace referencia a "personas mayores" se refería a personas de más de 70 años como pueden aparentar las fotos... en algún momento he dudado si cuando se decía "personas mayor" se refería a una persona mayor a ojos de una estudiante de bachillerato que pueda ser mayor alguien de más de 30 años. Aconsejo precisar mejor en futuras encuestas. Finalmente me gustaría saber los resultados finales... BUENA INICIATIVA!
35 - 64 anys	confiança en si mateix i despreocupació	alegria	naturalitat	
35 - 64 anys	Naturalitat	Amor	Vida	
35 - 64 anys	Tendresa	Amor	Sexe normal	Falta parar i comunicar mes sobre la sexualidad en les persones majors
35 - 64 anys	Alegria	Estimar	Sexe	

35 - 64 anys	Sensualidad	Amor	Alegria	Las personas mayores siguen teniendo sentimientos, la sociedad es la que cree que al envejecer, se pierden privilegios como el de querer, el de descubrir cosas nuevas sexualmente hablando, la sexualidad acompaña a la humanidad desde el principio y hasta el final de los días, se debería animar a la gente mayor a no perder su sexualidad y su sensualidad.
35 - 64 anys	Simpatía	Adorables	Vitalidad	Como se trata de un tema muy personal para cada individuo (forma física, cognitiva,etc...), las preguntas son un poco generalistas.
35 - 64 anys	Naturalitat	Amor	Plaer	
35 - 64 anys	Vida	Felicitat		
35 - 64 anys	No estem acostumats	Estima	No estem acostumats	
35 - 64 anys	Tendresa, llibertat, emancipació, desacomplexament	Amor, intimitat, felicitat, desig	Deshinibició, sexe, plaer	Moltes felicitats per afrontar aquest tema que socialment és tant tabú en el teu treball! Amb moltes ganes de poder-ne llegir el resultat i les conclusions
35 - 64 anys	Llibertat, satisfacció, plenitud	Estimació, tendresa, complicitat, compenetració	Erotisme, sexualitat, llibertat	
35 - 64 anys	Natural sense sucre	Natural ensucrat	Vàlid, natural	
Més de 64 anys	Fantasia	Amor	Plaer	

8.7. Transcripcions de les entrevistes

1. Entrevista a J.M.M.

- Quina és la seva edat?

72 anys.

- Quan es va sentir enamorat/ada per primera vegada? Hi va tenir relacions de tipus sexual?

A los 22 años me enamoré por primera vez, y ha sido el único amor que he tenido. No, hasta que no me casé no tuve relaciones... de nada.

Estar o hacer algo con un hombre antes de casarse lo criticaban mucho, te convertías en una fulana. Ya eras una zorra, y entonces ya los hombres no se casaban contigo. A los cuatro días se la dejaba, porque decían que lo mismo que lo habías hecho conmigo, aun siendo pareja, podrías haberlo hecho con otro.

Una íntima amiga mía que lo hizo antes de casarse se quedó embarazada, porque antes no habían pastillas ni había nada, y se quedó sola con el niño y su madre. Como era tan lanzada... los límites eran como mucho cogerte del brazo, darte un besito, pero no pasar de ahí.

- I què passava si un home estava amb una o més dones abans de casar-se? També estava tan mal vist?

No, no estaba tan mal visto. Aunque ya los hombres tampoco lo hacían, porque la mujer ya sabía las consecuencias; dejaba de ser una mujer decente y virgen, ya era una puta, se dice.

Eso lo miraban mucho los hombres, que no hubieras estado zorreando. Siempre iban escogiendo la que menos había estado en ese mundo: la más casera, la que no había tenido novio. Todas las que eran muy frescas, como allí en el pueblo se conoce todo el mundo...

- Què opina vostè, de la idea que no s'han de mantenir relacions sexuals abans del matrimoni?

Estoy de acuerdo con ella, a mí me gustaba más la vida de antes de la gente joven, de que nadie tenía relaciones sexuales.

- Aleshores, què opina del sexe ocasional?

Yo no lo veo bien, entonces hacías el sexo cuando ya conocías a esa persona y le tenías cariño, te adaptabas a esa persona,... y ahora ya la conoces de vista y ale, al lio. Lo haces, por hacerlo, pero no porque tu sientas cariño por esa persona para hacer eso.

- El vostre primer amor va esdevenir el/la vostre marit/muller?

Sí.

- (Si tenen fills) Van canviar les vostres relacions sexuals al tenir fills?

No, no cambiaron de ninguna manera.

- Com han estat les relacions sexuals amb la vostra parella? Com han anat canviant al llarg del temps?
Han ido bien, hasta los 65 años o por ahí, bien. Y a partir de esa edad, pues ya, menos. Con la edad se coge experiencia, antes no era como ahora... ibas sin saber nada. ¡Ibas virgen al matrimonio! No se hablaba de eso, ni una madre te explicaba nada, ni en el colegio te explicaban nada. Solamente conforme iba pasando el tiempo, pues tú ibas aprendiendo.

No han cambiado mucho con los años... nosotros somos de antes y no sabemos hacer otras cosas (risas). Siempre hacíamos lo mismo, todo igual. Ni por atrás, ni por encima, nada. No sabías que había otras cosas, después con la vida que cambia, vas sintiendo cosas, ves cosas en la tele que tú no las sabías, y entonces cuando coges la experiencia, ya no puedes hacer nada.

Hoy la gente disfruta más, sabe más y tiene más acceso a información, lo mismo de esto que de otra cosa.

-Us hauria agradat rebre una millor educació sexual?

Sí, a mi me hubiese gustado que me lo hubiesen explicado. No hacer el sexo antes de casarme, pero sí saber lo que podía pasar. Antes de los 23 años que fue cuando me casé, no sabía nada. Tu te imaginabas lo que era, lo que tenía un hombre, más o menos lo que se hacía (risas). Pero ellos tampoco tenían información, se lo figuraban.

Ni vas al médico, ni te informan en el colegio, ni en casa; las amigas están igual que tú, a oscuras, ¿Sabes?

Antes estábamos como tontas, con los ojos cerrados...

- Continuen les relacions sexuals amb la seva parella?

No, se acabaron.

- (Si no es mantenen relacions sexuals), quin creu que és el principal motiu?

Cuando eres joven te apetece a menudo y cuando eres más mayor, pues te apetece menos. Ya las fuerzas no son las mismas y pasas más de todo. Y llega un momento que eso ya se para (la sexualidad).

Así que para cuando has cogido experiencia ya te apetece menos; por la edad, por el cansancio, ...

- En què estan basades actualment les seves relacions sexuals (petons, penetració, carícies..)? Quins sentiments li generen?

Ya no lo hacemos, pero antes pues, en todo: primero los besos, luego después lo demás y las caricias y todo, bien. Yo lo disfrutaba.

- Quines funcions creu que té la sexualitat? (de reproducció, d'afecte..).

De reproducción y de afecto.

- Creu que existeixen diferències en tema de sexualitat en la tercera edat en funció del gènere (home o dona)? Quin sexe té més lívid sexual i per què?

Sí, los hombres tienen más ganas de sexo y les apetece más que a la mujer. Porque él está más descansado,

- En definitiva, què opina de la sexualitat actual i la del seu temps?

A mi no me gusta como es ahora, pero entonces también era demasiado. Había demasiadas restricciones. Me hubiese gustado más libertad, éramos de mente muy cerrada.

Me gustaba más la vida sexual de antes que la que veo ahora, porque se hacía con más cariño, una cosa que es para toda la vida, el matrimonio para siempre, todo era más especial,...

2. Entrevista a A. H.

- Quina és la seva edat?
78 años.

- Quan es va sentir enamorat/ada per primera vegada? Hi va tenir relacions de tipus sexual?
A los 18 años, de un chico que vino de Córdoba. Recuerdo que estaba bastante enamorada. Nunca me lo dijo directamente, pero se notaba por parte de ambos. Éramos muy amigos y sentía “chipsilla” por él.

No, no, no. ¡Para nada! Amistad y ya está, tampoco se me llegó a declarar pero se notaba en su actitud conmigo.

- Aquell primer amor va esdevenir el/la vostre marit/muller?
No, a mi marido lo conocía desde siempre porque éramos vecinos y del mismo grupo de amigos y conocidos. Por casualidades de la vida con el chico anterior no dimos el paso de empezar a salir pero con este sí, cuando yo tenía 20 años. Estuvimos 4 años de novios y luego antes de los 25 me casé.

- Doncs per a l'època en què es trobava... ¿Es va posar de núvia força tard!
Si, el caso es que yo tenía cuatro hermanas más (mayores que yo), y ya habían dos casadas pero una que no. Y mi padre decía que dos hombres en casa no entraban, porque antes las relaciones no eran como ahora... Venían a hablar contigo a tu casa, y se ponía una persona encargada de vigilar y guardarte, para que no te fueran a tocar. A veces incluso venía a casa una vecina mía a vigilarme, si mi padre o hermanas no podían, porque nos vigilábamos entre nosotras. Por eso mi padre decía que dos novios en casa que no.

Hasta casi que mi hermana no se casó, no consintió mi padre que viniera él (mi futuro marido) a cortejarme. El tiempo que coincidieron los dos novios eran dos días a la semana los que te visitaban, el domingo y el jueves, eran los días de novios (risas). Los domingos te arreglabas porque venía el novio.

Uno de ellos venía el jueves, y el otro el domingo. O uno venía por la tarde y el otro por la noche.

Como no teníamos madre y mi padre era quien estaba a cargo de todas nosotras, a parte de que era una aldea pequeña, con mucha gente cotilla dispuesta a criticar,...

Una del pueblo siempre decía: “Escucha eh, que las mujeres hoy son como los cristales, como se empañen, ya...”. Es decir que como te vieses que te tocaban o algo, ya no valías nada. Así era la vida de novios de aquel entonces.

- És a dir que abans del matrimoni ni et passava pel cap la idea de tenir relacions sexuals de cap tipus, no?

No, calla, a mi me daba un cague... ¡Yo nada más pensaba que me iba a quedar embarazada! Es decir, tampoco te explicaban nada, no sabías nada. Nadie te explicaba nada, nada de nada, en ningún sitio. Ni cuando te iba a venir la regla, ni nada.

Es más, te asustabas. Una prima mía vivía sola con sus hermanos y su madre que no le explicaba nada. Porque yo sí que veía las bragas de mis hermanas, y sabía algo de que algo había, ¿No? Porque veía las bragas manchadas, pero ella en su casa no veía nada. Y cuando le vino la regla, ¡Llorando y pensando que se le había reventado el estómago!

Tú fíjate el atraso que había antes...

Y de relaciones sexuales, ni un beso. Un día que estábamos como siempre mi novio y yo hablando cada uno en una silla, sin acercarnos, mi padre se levantó a darle un cigarro a el chico y me intentó robar un beso cuando no miraba. Yo le pegué una torta, digo cómo se dé la vuelta mi padre y me vea, me mata.

Así que si te daban un beso era robado, a escondidas.

- Després d'aquella joventut tan marcada pel tabú i l'abstinència, com va ser el seu primer contacte amb el sexe?

La primera vez con mi marido, que fue el único hombre con quien me he acostado, fue en la noche de bodas, en el hotel al que fuimos. Y pues ni fu ni fa. Yo estaba muy asustada, y no sentí mucha cosa, también por el hecho de que se trataba de mi primera vez.

- (Si tenen fills) Van canviar les vostres relacions sexuals al tenir fills?

No, nosotros teníamos sexo por gusto no solo con la finalidad de tener hijos, así que al tenerlos nuestra vida sexual siguió su curso. Si hubiese sido por mi marido hubiésemos tenido relaciones cada día, y más de una vez. Yo no, porque no soy tan... como lo era él... Que lo quería hacer muy a menudo.

- Com han estat les relacions sexuals amb la vostra parella? Com han anat canviant al llarg del temps?

Cuando empezamos a mantenerlas, mi marido dijo que no íbamos a tener cuidado, porque a lo mejor no servíamos e íbamos a estar los dos padeciendo en vano. Dijo mira, vamos a hacerlo bien y claro, lo hicimos bien y en seguida me quedé embarazada, a los once meses de estar casada tuve a mi primer hijo.

Eso la gente lo tenía muy en cuenta, no fuese a ser que te hubieses casado estando ya embarazada. Si el bebé nacía antes del año buf...

A lo largo del tiempo han cambiado pues cuando eres más mayor ya no tienes tantas ganas, ni ellos pueden tanto tampoco, porque llega un momento en que no pueden, aunque quieran. A no ser que tomen viagra y esas cosas, pero en nuestro caso que va, a lo natural.

A mi no me molestó mucho porque yo nunca he sido una persona muy ardiente, en ese sentido.

- Continuen aquestes relacions sexuals?

(No continúen ja que la dona entrevistada és vídua).

- Quines funcions creu que té la sexualitat? (de reproducció, d'afecte..).

De las tres cosas, de reproducción, de afecto y de placer.

- Creu que existeixen diferències en tema de sexualitat en la tercera edat en funció del gènere (home o dona)? Quin sexe té més lívid sexual i per què?

No, yo creo que eso depende de la persona, no del sexo. Hay personas tanto hombre como mujer que necesitan más. Como mi marido, que necesitaba más que yo. Yo me apañaba con menos, pero que bueno que yo lo hacía igual, porque si me había casado era para eso.

- En definitiva, quina és la seva opinió de la poca visibilització del sexe a la seva edat?

Yo creo que en mi época se debería de haber hablado más, porque tema de sexualidad no había ninguna. Tendría que haber sido la cosa más abierta. Ahora ya...

- Què opina de la gent jove d'ara i com viuen la seva sexualitat?

Opino que la gente joven de ahora hacen bien, eso que se van a llevar. Antes tenía que dar el paso el hombre, pero ahora si a ti te gusta un chico tú se lo dices y no te tienes que quedar esperando, a ver si se te declaraba. A lo mejor estábais bailando y te daba un apretón, en la mano, en la cintura, entonces de esas pequeñas señales tú intuías que le gustabas al chico. Ahora igual lo da el hombre que la mujer.

3. Entrevista a A. C.

- Quina és la seva edat?

70 años recién estrenados, nuevecitos.

- Quan es va sentir enamorat/ada per primera vegada? Hi va tenir relacions de tipus sexual?

Mi primer novio lo tuve a los trece años, a los doce ya tenía a uno detrás pero a mí no me gustaba. Fue el único chico que me ha dicho te quiero, actualmente seguimos en contacto y me dice que estoy igual que antes, yo le digo que no, que estoy mejor.

Para nada tuve relaciones de tipo sexual.

- Aquell primer amor va esdevenir el/la vostre marit/muller?

No, no es el caso. A mi marido lo conocí cuando tenía catorce años. Me había peleado con el primero y lo dejé, no volví más por chulería. Mi marido no era de mi grupo de amigos pero empezó a arrimarse para pasar tiempo conmigo.

Al casarme con mi marido yo no estaba enamorada de verdad, pero en esa época cuando llevabas unos años siendo novia, si no te casabas con él, ya te tocaba casarte con un viudo, o con un hombre mayor, con un solterón, con alguno pobre que tuviese algún defecto físico,... Si llevabas 5 o 6 años de novia ya después no podías estar con otra persona.

En la época actual probablemente yo no me hubiese casado en ese momento,

- És a dir que vostè va lliurar la seva vida a un home del qual no estava enamorada?

El hombre, según mi humilde opinión, es un conquistador que va en busca de terreno. De aquella generación de los años 50, van a conquistarte cuando tu tienes 14, 15 años. A mí me venían muchos detrás no porque fuese la más guapa sino porque era muy simpática, y porque bailaba muy bien. Quizás tenía más puntos que la más guapa. Tú te lo crees porque te sientes muy amarrada, muy querida, y entonces cuando te enseñan los dientes ya es demasiado tarde. Te das cuenta de que no quieren a nadie, solo se quieren a sí mismos.

A nosotras no les importa si nos dañan, no son capaces ni de acariciarte cuando lloras.

Yo siempre he estado muy sacrificada por mi marido, y ahora tengo intenciones de divorciarme de él.

- (Si tenen fills) Van canviar les vostres relacions sexuals al tenir fills?

Sí, normalmente cambian y a nosotros nos pasó. En aquella época si pasados diez meses de casada no tenías a tu primer hijo ya eras estéril,.

Yo empiezo por decirte que seguimos estando en una sociedad machista, pero machista 100%. Te lo digo porque yo vengo de una generación en la que encima de tener que estar en casa, yo resulta que trabajé toda la vida ganándome el salario. Y no media jornada, jornada entera. Y al llegar a casa era yo quien hacía la comida y se encargaba de todo.

- Com han estat les relacions sexuals amb la vostra parella? Com han anat canviant al llarg del temps?
Monótonas, cuando él termina se acaba la historia. Era una época aburrida la nuestra, somos ignorantes en este aspecto.

La història és que la mujer es superior al hombre, como ser humano, porque tiene más sensibilidad.

Y tienes que liberarte de todo eso que te inculcaron, no aspirar a ser como ellos porque ellos lo tienen todo externo. Nosotras lo tenemos todo interno. Nosotras tenemos alma y tenemos corazón. También tenemos intuición, y más acusada que ellos además. Sensibilidad a todo: a una caricia, a un beso, a una frase, a una mirada. ¡Lo más sensual del mundo es una mirada, y nadie lo sabe! Una mirada que te transporte és lo más bonito del mundo.

Que te digan “eres bonita”, “te quiero”, pero resulta que a la mayoría de los hombres de mi generación no les enseñaron a decir te quiero. Y hay hombres que nunca en su puñetera vida se lo han dicho a su mujer. Entonces llega una edad en que a ti como mujer te desprecian, porque ya no vales tanto, y tu te sientes una mierda. Satisfaciendo a todo el mundo, y llegas a una edad en que te das cuenta de que has satisfecho a todo el mundo tanto en núcleo familiar, de amistades, en el trabajo, a mi marido, a mi madre, a mi suegra,... Yo cuidaba la casa regaba las plantas para que lo viesen todo bonito e impecable, cuidaba las plantas y no me cuidaba yo.

- Segons la seva opinió sexe i afectivitat estan lligats, no és així?

Sí, si hablamos de sexo tenemos que hablar de sentimientos, porque no somos animales.

Todos tenemos sensibilidad, quién más quién menos, pero lo que pasa es que en mi generación no la hemos podido desarrollar. Porque nos era prohibido.

No nos dejaban ser nosotras.

- Continuen les seves relacions sexuals?

Para nada.

- Creu que existeixen diferències en tema de sexualitat en la tercera edat en funció del gènere (home o dona)? Quin sexe té més lívid sexual i per què?

El hombre caduca antes, mucho antes, y nosotras no caducamos nunca. Ya los 50, 60 o 70 años puedes tener más sensibilidad que a los veinte. Porque te hace más una caricia a los setenta años que no a los veinte. O que te digan “¡Oh, qué bonita!” a los setenta años porque a los veinte tú crees que te vas a comer el mundo, pero a los setenta te das cuenta de que el mundo te ha comido a tí.

8.8. Taula de resultats dels qüestionaris (1)

TAULA 1	EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
PREGUNTES	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR
Les persones grans practiquen una alta varietat de postures sexuals.	Indiferent	66	D'acord / Indiferent	5	D'acord / Indiferent	34	Una mica en desacord	2
Gran part dels homes majors de 65 anys són "vells verds".	Una mica en desacord	47	En desacord	7	En desacord	62	En desacord	2
Les persones grans han de reprimir els seus desitjos sexuals.	En desacord	112	En desacord	15	En desacord	82	En desacord	2
La majoria de les persones grans es masturben.	Indiferent	66	Indiferent	8	Indiferent	49	Un vot de cada	
És agradable veure a una parella de persones grans acariciant-se.	Molt d'acord	63	Molt d'acord	8	Molt d'acord	56	Molt d'acord	3
Considero acceptable la pràctica del cibersexe a persones majors de 65 anys.	Indiferent	64	Molt d'acord	8	D'acord	33	Indiferent	4
Seria adequat que existís un programa a un mitjà de	D'acord	72	Molt d'acord	9	D'acord	44	D'acord	2

comunicació sobre la sexualitat en persones grans.								
És agradable veure a una persona gran lliurar un detall romàntic a la seva parella.	Molt d'acord	131	Molt d'acord	16	Molt d'acord	83	Molt d'acord	4
Les persones grans, de forma general, no tenen fantasies sexuals.	En desacord	78	En desacord	13	En desacord	71	Una mica en desacord	2
És acceptable que les persones grans siguin obertes respecte a la seva sexualitat en públic.	D'acord	60	Molt d'acord	10	D'acord	38	En desacord/Indiferent	2
És agradable veure a una parella de persones grans besant-se en públic.	Indiferent	58	Molt d'acord	8	Molt d'acord	49	D'acord	3
Les persones grans realitzen les mateixes pràctiques sexuals que les persones joves.	En desacord	63	Una mica en desacord	7	Indiferent	34	En desacord/Una mica en desacord	2
Em desagradaria veure a dues persones grans comprant a una sex	En desacord	67	En desacord	13	En descord	52	D'acord	3

shop.								
Els adults majors de 65 anys tenen desitjos sexuals.	D'acord	46	D'acord	9	D'acord	52	Molt d'acord	4
Em sembla acceptable que les persones majors de 65 anys utilitzin joguines eròtiques/sexuals.	Molt d'acord	67	Molt d'acord	13	Molt d'acord	52	En desacord	3
Les persones grans que demostren el seu amor en públic es veuen ridícules.	En desacord	131	En desacord	17	En desacord	82	En desacord	3

8.9. Taula de resultats dels qüestionari (2)

TAULA 2		EDAT 16-24 (TOTAL 168)		EDAT 25-34 (TOTAL 18)		EDAT 35-64 (TOTAL 102)		EDAT + 64 (TOTAL 4)	
DIMENS IÓ	PREGUNTES	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR	RESPOSTA MÉS VOTADA	VALOR
DESIG SEXUAL	Les persones grans han de reprimir els seus desitjos sexuals.	En desacord	112	En desacord	15	En desacord	82	En desacord	2
	Els adults majors de 65 anys tenen desitjos sexuals.	D'acord	46	D'acord	9	D'acord	52	Molt d'acord	4
	Gran part dels homes majors de 65 anys són "vells verds".	Una mica en desacord	47	En desacord	7	En desacord	62	En desacord	2
	Les persones grans, de forma general, no tenen fantasies sexuals.	En desacord	78	En desacord	13	En desacord	71	Una mica en desacord	2
PRÀCTIQUES SEXUALS RELACIONADES AMB LA JOVENTUT	Considero acceptable la pràctica del cibersexe a persones majors de 65 anys.	Indiferent	64	Molt d'acord	8	D'acord	33	Indiferent	4
	Les persones grans practiquen una alta varietat de postures sexuals.	Indiferent	66	D'acord / Indiferent	5	D'acord / Indiferent	34	Una mica en desacord	2
	Les persones grans realitzen les mateixes pràctiques sexuals que les persones joves.	En desacord	63	Una mica en desacord	7	Indiferent	34	En desacord/Una mica en desacord	2
	Em desagradaria veure a dues persones grans	En desacord	67	En desacord	13	En descord	52	D'acord	3

	comprant a una sex shop.								
RELACIONS EN LA SOCIETAT CONTEMPORÀNIA	Em sembla acceptable que les persones majors de 65 anys utilitzin joguines eròtiques/sexuals.	Molt d 'acord	67	Molt d'acord	13	Molt d'acord	52	En desacord	3
	És acceptable que les persones grans siguin obertes respecte a la seva sexualitat en públic.	D'acord	60	Molt d'acord	10	D'acord	38	En desacord/Indiferent	2
	Seria adequat que existís un programa a un mitjà de comunicació sobre la sexualitat en persones grans.	D'acord	72	Molt d'acord	9	D'acord	44	D'acord	2
	La majoria de les persones grans es masturben.	Indiferent	66	Indiferent	8	Indiferent	49	Un vot de cada	
EXPRESIONS PÚBLIQUES	És agradable veure a una persona gran lliurar un detall romàntic a la seva parella.	Molt d 'acord	131	Molt d'acord	16	Molt d'acord	83	Molt d'acord	4
	És agradable veure a una parella de persones grans acariciant-se.	Molt d 'acord	63	Molt d'acord	8	Molt d'acord	56	Molt d'acord	3
	És agradable veure a una parella de persones grans besant-se en públic.	Indiferent	58	Molt d'acord	8	Molt d'acord	49	D'acord	3
	Les persones grans que	En desacord	131	En	17	En desacord	82	En desacord	3

	demostrin el seu amor en públic es veuen ridícles.			desacord					

